

MİLLÎ GENÇLİK

Fikir, Sanat, Aktüalite ve Aksiyon Dergisi

Dünyanın Her Yerinde Müslüman
Mücahitler Emperyalizme
Baş Kaldırıyor !

MART 1975

BES İRA

CamScanner ile tarandı

İşcinin Emegini Alnının Teri Kurumadan Ödeyiniz.
Fakirlik Küfre en Yakın Noktadır.

HADİS-i ŞERİF

MİLLÎ GENÇLİK

SAYI: 4

DÖNEM: 3

MART 1975

İÇİNDEKİLER:

Abid Özmen/ Anarşi Oyunları	5
Millî Gençlik/ Son Hadiseleri Nasıl Değerlendirdiler	6
Azdülaziz Kemal/Müslümanlar Haklarına Sahip Çıkıyor	7
Cankut Saylan/Demokrasiden Başka Bir Şey	11
Millî Gençlik/Cemil Meriçle Konuşma	13
İbrahim Mete Beğoğlu/Emek Meselesi	21
Ahmet Memduhoğlu/Kaynaklara Yönelme Mecburiyeti	28
Necip Fazıl Kısakürek/Sanatkarda Cemiyeti Bulabilmek	33
Cemil Meriç/Argo	33
Y. Ömeroğlu/Beklenen/Siir	34
Rıfkı Kaymaz/Özlevisi/Siir	35
İsmail Uymur/Umut/Siir	36
İsmail Atabek/Sularımı Uyanmış?/Siir	36
Rüştü Ecevit/Sesler	37
İshak Pehlivanlı/Had	38
İsmail Hakkı Sezer/İstanbul İçin Övünmeli Dövünmeli	40
Salih Gökmen/Millî Sinemanın Muhasebesi	42
Mehmet Mengüç/Edebiyat Geleneği/Dergiler	45
Haberler, Cevaplar	53

DÜZELTME:

3 sayı sahife 22. de «Edebiyat Kervanına O'da Katıldı» değil «Ebediyet Kervanı» O' da katıldı.» olacaktır.

Başyazı 6. sahife'de: «O yazımızın başlığı olan» değil «Bu yazımızın başlığı olan»

31 sayfa alttan ikinci paragraf: «Öşr zıraî maddelerle ilgili 1/10 anlamında bir terim olmasına rağmen toprağın sulanma» şeklinde olması lâzımdı.

DİKKAT: M.T.T.B.'nin «Millî Gençlik» «M.T.T.B. Gençlik Bülteni» «Çatı», «Fen test» den başka neşir organı yoktur. M.T.T.B.'nin adı kullanılarak satılan neşriyata karşı değerli okuyucularımızın dikkatli olmalarını rica ederiz.

Ö Z Ü R

Mecmuamızın 1. sayısı bittiğinden okuyucularımızın taleplerini yerine getiremiyoruz. Özür dileriz.

Millî Gençlik; Aylık Fikir, Sanat, Aktüalite ve Aksiyon Dergisi.
Sahibi: M.T.T.B. adına Genel Başkan Âbit Özmen, Yazı İşleri Müdürü: Yaşar Karayel, Teknik Sekreter: Mustafa Yürür, Kapak Düzeni İbrahim Erdoğan, İdare Yeri: M.T.T.B. Basın - Yayın Müdürlüğü Cağaloğlu - İST. Tel: 26 69 24, 27 87/5. Abone: Yıllık 50.— 6 aylık 30.— T.L, Posta çeki No: 20092150, Yazışma Adresi: PK. 917 İstanbul. Yazıların mesuliyeti yazarlarına aittir. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. İlânlar tarifeye tâbidir. Yazılar kaynak gösterilmeden iktibas edilemez. Dergi her ayın ilk haftasında çıkar. Dizgi - baskı: Fatih Gençlik Vakfı Matbaa İşletmesi.

Son günlerin kanlı hâdiseleri artık üniversite muhitlerinde değil yurdun çok değişik yerlerinde cereyan etmeye başladı. Bu ise sol'un anarşiyi bütün yurda yayma ve maletme metodlarından biridir.

Sol kendini mazur gösteremez! O mazlum rolüne çıksa da beynelmilel zalim hüviyeti aşikârdır. Zira marksist literatürü KAN, İHTİLÂL, kelimeleriyle örülüdür. Metod'u İHTİLÂL olan bir ideoloji tepkiyle karşılaşınca «Demokratik ilkelere», «Hürriyet» gibi kelimelerin arkasına gizlenemez! Üniversite koridorlarından, kitaplara, mecmualara kadar «Zaferimiz kanla yazılacaktır.» diye bağırarak bir zihniyet «kan dökmeyi» metod kabul ederse; kanının dökülmesi karşısında partilerden radyolara kadar yalankusan vasıtalarla haykıramaz! Fikirten, düşünceden uzak, sadece slogan borozancılığı yapan, bağırarak, yumruk sıkarak, küfreden bunlardan başka bir şey yapmaktan da zaten âciz sürüler halkın yerleşmiş bir takım inançlarını tahrik etmiş ve tepkiyle karşılaşmıştır. Bu nasıl ve ne şekilde olmuştur? Meçhul. Ama bu kargaşalıklardan fayda uman bir değil bir kaç merkez vardır. Türkiye yaşanmaz, huzursuz bir yer gibi gösterilerek bazı güçleri harekete geçirmek isteyenler vardır! Masum halkı daha evvel aldatmaları gibi aldatmak isteyenler vardır! Yeni 31 Martçılar, Kubilaycılar vardır! Tarihin hâlâ saklanan bir takım hâdiselerinin gerçek yüzünü bilmek bugüne ışık tutacak ve bize çok şeyler öğretecektir!

YÜCE TÜRK MİLLETİ!

Senin özünde ne kapitalist sistemin dayandığı «Sömürü», ne de komünist sistemin dayandığı, zulüm ve her ikisinin de dayandığı «materyalizm» var! Sen özünden sistemli bir şekilde kopartılmış ve beyinleri yıkanmış yalankusan, dolan, sahtekârlıkla şartlandırılmış evlâdlarının zavallı ihanetleriyle karşı karşıyasın. Sen Selçuklu dağılışımda bir Osmanlı çıkarıldın. Sen Ankara bozgununda yeniden toparlandın. Sen Birinci Cihan Harbinde bir İstiklâl mücadelesi verdin. Bütün bunlardaki bitmiş ve hâlâ devam eden bitmeyecek ruh kuvvetine inanıyor, fakat potansiyelini bilinmeyen, seni nereye götüreceği meçhul insanların eline vermeyeni diliyoruz. Uyanık olun, temkinli olun! Heyecanlarınıza ve sizi tahrik etmeye çalışanlara karşı dikkatli davranın.

Selâm mukaddeslerinin bekçisi yüce Milletim!

SON HADİSELERİ NASIL DEĞERLENDİRDİLER?

TÖB - DER BİLDİRİSİNDEN :

«Başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm ilerici cephe kurulmuştur. İşbirlikçi burjuva paşaların desteğiyle işbaşı eden, gerici İrmak hükûmetine hayır! Emekçilerin üzerine kolluk kuvvetleri ve panzer tanklarıyla saldırılar kahrolsun. Milliyetçi Cephe faşist köpekler cephesidir. Yaşasın dünya halklarının kardeşliği. Ücret köleliğinin zincirinden kurtulacağız. Türkiye hapis haneye dönmüştür. Faşist yuvalarını dağıtacağız. Sağcı katillere ölüm.»
(Tercüman 19/2/1975)

HABER:

1 Şubat 1975 tarihinde yayın yapan Türkiye Komünist Partisi yayın organı Bizim Radyo'da aynen şunlar söylenmiştir:

«15 Şubat yurt ölçüsünde, faşist saldırılarını kınayan büyük gösteriler yapılacaktır. Bu hareketlerde evvelce elde ettiğimiz bilgi ve tecrübelerden istifade etmemiz şarttır. T.K.P. örgütlerine ve komünistlere gösterilerin hazırlanmasında büyük sorumluluklar ve ödevler düşüyor. Bu gösterilerin anti emperyalist, anti faşist nitelikte olacağına şüphe etmiyoruz. Ama başarıya ulaşabilmesi için bütün devrimci ve ilerici güçlerin ortak eylem şeklinde ve hareketin yığinsız tarzda organize edilmesi şarttır.» (A.A.)

POLİTİKA KAZANI:

«TÖB - DER, izinli toplantıyı iptâl etmek zorunda kalmış... Ama olan olmuş... MSP'li Belediye Başkanının gec vakit hoparlöre çıkıp, «Komünistlerin toplantısı yapılmayacaktır, dağılırsınız» diyerek, uyanışçılara teşekkür edene kadar sürmüş **yobaz saldırı**.

Hedef öğretmenler... Hedef kafasında örümcek ağı yerine beyin taşıyan aydınlar...»

«Osman Karakaş 22 yaşında... TÖB - DER'e üye de değil... Diğer öğretmenlerle birlikte lojmanda yatarken içeriye giren **yobaz grubu** tarafından dövülmüş... Kendi olayını şöyle anlatıyor:

— Yatağımdan doğrulduğumda, bir sakallı bıçağı boynuma dayadı ve sordu:

— Müslüman mısın, komonist misin?

— Müslümanım, dedim...

— O halde kelime-i şahadet getir...

— Getirdim... Tam beni bırakıyorlardı ki içlerinden birisi:

— Bu koperatif hocasıdır, vurun diye bağırdı..»

Vurmaya başladılar.»

«Coğrafya kitaplarını, İngilizce kitaplarını parçalamaktaymışlar...

Bunlar komünist kitabıdır, diyerekten. Ve akşama kadar Muş sokaklarında eli sopalı ve silâhli zorbalarca bir öğretmen avıdır sürüp gitmiş...

Muş'taki olayları vali de savcı da bir «**YOBAZ SALDIRISI**» olarak nitelendiği için öğretmenlerin anlattıklarında bir abartma payı olduğunu sanmıyoruz...»

— Hüküm size aittir —

DÜNYANIN HER YERİNDE MÜSLÜMAN MÜCAHİTLER EMPERYALİZME BAŞ KALDIRIYOR!

MÜSLÜMANLAR HAKLARINA SAHİP ÇIKIYOR

Abdülaziz KEMAL

Yeryüzü kaynıyor, çalkalanıyor... Yeryüzünün her bölgesinde başkaldırımlar, sindirmeler, insan kıyımları, kavgalar, savaşlar sürüp gidiyor.

Vietnam'da, Orta Doğu'da, Afrika'da, Etiyopya'da, Filipinler'de en çetin kavgalara şahit oluyoruz. Kendi dışında toplumları sömürmek, ezmekten başka amaçları olmayan, kapitalist ve komünist düzenler dünyayı bölüşmüş, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını sömürmekte ve teknolojik imkânlarla yoksul toplumları ezmekte, sindirmekte, emperyalist amaçlarını gerçekleştirmekte, çeşitli toplumları kendi çıkarları için çatıştırmaktadır.

Bugün dünyada ezilen, öldürülen, topraklarından kovulan, insanca yaşama hakları ellerinden alınan insanlar hep bu iki başlı zulüm düzeninin kurbanlarıdır.

Fransız ihtilâlinin eşitlik, kardeşlik, adalet gibi yaldızlı lâflarından ilham alarak yola çıkan kapitalizm, başka milletlerin ve ülkelerin bağımsızlıklarına aynı saygıyı göstermemiş ve özellikle sömürmek için her yola başvurmuştur. Afrika ve Asya'nın yeraltı ve yerüstü zenginliklerini sülük gibi emen, halkın duygu ve inançlarını sömüren emperyalist güçler siyasî ve ekonomik sömürücülüklerini devam ettirmek ve yaygınlaştırmak için en imtiyazlı ve güvenilir yol olarak kültür emperyalizmini gördüler. Önce kültür emperyalizmini gerçekleştirip siyasî ve ekonomik emperyalizm için atlama taşı olarak kullandılar.

Önce kafaları batı kültürüyle yoğrulmuş, batı taklitçilerini yönetici sınıf olarak türettiler bu sömürge ülkelerde.

İşte uzun yıllar islâm ülkelerini batıya kul köle yapan, peşkeş çeken, zenginlik kaynaklarını batılı emperyalistlere sömürten, batının kültürel ve ekonomik açık pazarı haline getiren bu haysiyetini yitirmiş, beyinleri köleleştirilmiş aydınlardı. Bunlar; emperyalistleri, sömürgecileri, kıyıcılarını kendi toplumlarına medenî ülkeler diye tanıttılar. Sistemli bir şekilde uygulanan kültürel yaygınlaşma islâm topluluklarını birbirinden ve kendi öz kaynağından (kitap ve sünnet) ayırmış, örnek olarak batının kapitalist düzeni sunulmuştur. Bunun içindir ki bir buçuk iki asırdır bu kültür emperyalizmi altında bulunan müslüman toplumlar, bugün siyasî ve

YEDİ

kısmen de olsa ekonomik bağımsızlıklarına kavuşmalarına rağmen batının kültürel ve siyasî tortularından kurtulamamışlardır.

Bütün bunlara rağmen geleceğe umutla bakabiliriz.

İslâm ülkeleri ve müslüman topluluklar çağımızda bir canlanış ve diriliş içindedirler. Bu canlanış ve diriliş bir ülkede siyasî, bir ülkede iktisadî, başka bir ülkede kültürel ve ideolojiktir. İslâm ülküsü ayağa kalkmış ve bağımsızlık savaşını açmıştır. Artık müslümanlar emperyalistlerin siyasî, iktisadî ve kültürel esaret çemberlerini kırmanın şuuruna ermişler ve bunun kavgasına başlamışlardır. Ne kadar susturulmak, örtülmeğe istense de yükselen Kur'anî sesi susturmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Bu ses Zaire'den «Şimdi bütün dünya beni dinlesin; Allah bir'dir; Hz. Muhammed O'nun elçisidir» diyen Muhammed Ali'nin sesidir. Bu ses insanları Kur'an okumaya ve hayatlarında uygulamaya çağırır, Kur'andan başka anayasa tanımayan Kaddafi'nin sesidir. Bu ses Filipinler'de, Etiyopya'da hürriyet için, insanca yaşamak için savaşan müslümanların emperyalistleri ürperten sesidir. Bu ses insan fıtratına aykırı zulüm düzenlerine karşı yükselen islâmın sesidir.

Bu diriliş ve uyanışta genç, dinç, aksiyon ve umut dolu Afrika'nın önemli bir yeri olacaktır. Sömürgeciliğin bütün zulmünü ve acımasızlığını tatmış olan, şimdi ise kaynayan, uyanan, dirilen, dünyaya sesini duyan Afrika'nın... Emperyalistlere karşı direnen, hesap soran Afrika'nın.

Genç kıt'anın genç ülkelerinden Libya, kültürel ve ideolojik bağımsızlığını (Kitap ve Sünnete bağlılığını) kurmağa çalışırken, Afrika'nın çeşitli yerlerinde yaşayan müslümanlar bağımsızlık savaşı veriyorlar. Buna en son misal Etiyopya müslümanlarının, hükümet kuvvetlerine karşı giriştikleri ölüm kalım savaşıdır.

Etiyopya'da sayıları 7 milyona ulaşan müslümanlar zalim cunta hükümeti kuvvetlerine karşı amansız bir savaşın içindedir. Etiyopya'nın kuzeyinde yer alan Eritre bölgesinde yaşayan müslüman halk, yıllardır sömürgecilerin baskısı ve zulmü altındadır. Onların çilesini ve yalnızlığını anlayabilmek için yüzyıl öncesinden başlayarak tarihî gelişimini görmek gerekir.

1890 yılından beri İtalyanların sömürgesi olan Eritre, 1935'de Mussolini birliklerinin Eritre'yi işgal için çıktıkları bölge idi. İtalyanlar 1946'da kovuldu. Bundan sonra 1952'ye kadar İngilizler sömürdü bu toprakları. 1952'de Etiyopya (Habeşistan) ile federasyon içinde birleşen Eritre müslüman halkının çilesi bitmedi. Bundan 10 yıl sonra bağımsızlıkları yine ellerinden alındı. Hz. Süleyman'ın ve Saba Melikesinin soyundan geldiği yalanı üzerine kurulu zalim imparatorluğunun sultanı başladı müslümanlar üzerinde. Zalim Haile Selasiye idaresine karşı 12 yıl önce müslümanlar başkaldırarak insanca yaşama savaşını başlattılar.

İmparator idaresinin acımasız zulüm ve baskısına karşı girişilen bu gerilla savaşı gittikçe yeni buutlar kazandı. Eritre bölgesinde yaşayan halkın da katıldığı Etiyopya devlet kuvvetlerini durdurabilecek güç oldu: «Müslüman Eritre Kurtuluş Cephesi»

Evet «Eritre Kurtuluş Cephesi» yıkılan Haile Selasiye efsanesi yerine geçen «Zâlim» cunta yönetimine karşı bağımsızlık savaşını sürdürüyor bugünlerde. Ne yapacağını bilmeyen Etiyopya Cuntası en ılımlı teklifleri de reddettikten sonra, Eritre'de, geçenlerde kanlı bir temizlik (!) hareketine girişmiştir. Tanklarla, uçaklarla desteklenen Etiyopya Hükümet kuvvetleri, müslüman direnişini kırmak için vahşice saldırılarına devam etmektedir. Eritre eyaletinin baş şehri Asmara'da; kanın gövdeyi götürdüğü, 2000'e yakın sivil halkın öldürüldüğü ve Etiyopya askerlerinin katliâm hareketlerine başladığı gelen haberler arasında. Bütün bu ezici baskılara rağmen «Müslüman Eritre Kurtuluş Cephesi» gün geçtikçe kuzey bölgesindeki hâkimiyetlerini kuvvetlendirmekte, akıl almaz gözü karalıklarla bağımsızlıklarına adım adım yaklaşmaktadırlar. Kızıl Deniz kıyısındaki dış ticaretin büyük kısmının yapıldığı ve Etiyopya'nın tek petrol rafinerisinin bulunduğu «Assab» limanının Müslüman gerillaların eline geçmesi bunun ilk müjdesi olsa gerek. Eritre Kurtuluş Cephesi Genel Sekreteri **Osman Salih Sabbe**, bağımsızlığa kavuşuncaya kadar kavganın devam edeceğini Emperyalist genişleme hayallerini yok edeceklerini ilân ediyor.

Bir başka müslüman topluluk da dünya kamuoyunun, Birleşmiş Milletler'in sahte barış taraftarlarının ilgisinden uzak, yıllardır hürriyetleri için savaşan FİLİPİN'li müslümanlardır. Filipinler'de yaşayan 2 milyonu aşkın müslüman, asırlardır yalnız kendi imkânları ile her türlü emperyalist baskılara göğüs germiş, direnmiş ve hâlâ direnmektedir.

Diktatör Markos, 1972 Eylülünde sıkıyönetim ilân edip halktan silâhlarını teslim etmesini istemiş, silâhını verirse elindeki toprağın da gideceğini gayet iyi bilen müslüman halk silâhlanarak dağlara çıkmış, Diktatör Markos kuvvetlerine karşı ormanlarda gerilla savaşı vermeye başlamıştır. Bunlar 19 - 20 yaşında, iyi eğitim görmüş savaşçı gençlerden meydana geliyor.

Dünyanın çeşitli yerlerinde müslümanlara zulmedilirken Dünya susmaktadır. Korkunç baskılara karşı çıkan, hürriyetleri için mücadele eden bu insanlara hiç kimse yardım elini uzatmamaktadır. Dünya basını Filipin Müslüman Halkı'na yapılan zulümlerden hiç bahsetmemektedir. Aynı Kıbrıs gibi. Geçtiğimiz sene zâlim Markos kuvvetlerince 10.000 müslüman şehit edilmiştir.

Gayri insanî rejimler kendileri ile ilgili en küçük bir haberi şişirip

DOKUZ

dünyaya duyururken, çağımızın en büyük hareketi olduğu halde İslâmın uyanışı sürekli ve plânlı bir biçimde gizlenmek, unutturulmak, küçük düşürülmek istenmiştir. Bunun misâlleri çoktur. Meselâ Amerika'da Hıristiyan misyoner Martin Luther King, Amerikalı zencilerin eşitliği için savaşmış bir barışsever olarak Nobel mükâfatı ile mükâfatlandırılırken, müslüman zencilerin lideri, Amerikan ırkçılığına karşı savaşan Malcolm X, emperyalizmin kurşununa hedef oldu, isminden bile bahsedilmedi.

Bu örtbas etme, gizleme, sadece Batı ülkelerinde değil, yöneticileri Batı hayranı ve taklitçisi olan Müslümanların yaşadığı ülkelerde de halen tatbik edilmektedir. Türkiye'nin batı uydusu neşir vasıtaları Eritreli müslüman mücahitler'den «âsî», «tutucu», «ayrılıkçı Eritre kuvvetleri» olarak bahsediyor. Aynı Cezayir müslümanlarından Fransız emperyalizmine karşı koyarken «âsî» diye bahsettikleri gibi...

Bütün bu sindirme ve zulüm hareketlerine rağmen Asyayla Afrika-sıyla bütün müslümanlar uyanıyor, güçleniyor. 19. asırdan zamanımıza kadar süren, İslâm ülkelerine emperyalist saldırı dönemi, yavaş yavaş kalıyor. İslâm âleminin lideri Osmanlıyı içten ve dıştan çökerten kuvvetler, daha sonra başsız kalan bu ülkeleri teker teker yütü. Uyanmaları için de yeni yetişen nesilleri misyoner propogandaları yabancı kollejer vasıtasıyla kendine bağladı. Dolayısıyla bu ülkelerin aydınları kendi memleketlerine tamamen yabancı, Din'lerinin cihanşümul, bütün dünyayı kurtarıcı dünyevî ve uhrevî vasfından bîhaber yetiştirildiler. Yöneticiler, aydınlar BATICI, HÜMANİST, KOZMOPOLİT olmayı bir vasıf zannettiler. Batı, bu zihniyet dışında bir yönetici kadronun yetişmesinden şiddetle korktu ve yerli uydularıyla onları ÇAĞDIŞI, GERİCİ, UYGARLIK DÜŞMANI damgalarıyla ezdirmek istedi. Ve bunu uzun yıllar başarıyla yürüttü. Ancak batının emperyalist politikası zamanla anlaşılmaya başlandı. Bu sömürü vahşetine karşı «uyarma hareketi» oturacağı tabanı ve istikameti tâyin etmek isterken sahneye KURTARICI rolünde bir başka emperyalizm atladı. Bu Sovyet kaynaklı Komünizm'di. Geçmişleri sistemli olarak unutturulmuş ve batı kaynaklı her harekete şartlandırılmış nesiller, uyanış hareketinin heyecanını kolayca kanalize eden bu yeni emperyalizme katıldılar. İslâmî uyanış bir defa daha yolundan saptırıldı. Afrika ve Asya'nın batı emperyalizmine kin duyan yönetici aydın vasıflı kabiliyetli çocuklarını, Moskova üniversitelerinde yetiştirip ülkelere kendi ajanı olarak gönderen asrın kızıl canavarı, bugün İslâm ülkelerinde gerçek kurtuluşa giden yolu tıkayan YOL TIKAYICISI'dır.

Ama Asyada, Afrikada her iki emperyalizme «hayır!» diyecek, kendi öz kaynaklarına inerek, gerek kendilerini, gerekse buhrandan dünyayı kurtaracak VAHY'in sesini duyan nesiller yetişmektedir. Elbette bu dönüşü istemeyen zâlimler olacaktır. Ama ALLAH NURUNU TAMAMLIYACAKTIR, KÂFİRLER İSTEMESE DE...

ON

Üzerinden uzun bir süre geçmesine rağmen, dost ve kardeş ülke Libya Başbakanının Türkiye ziyareti, kendisine yakın ilgi gösteren MTTB gençliğinin hafızasında kolayca silinmeyecek izler bırakmış ve bu derginin üçüncü sayısı konuya gereken aktüel değeri vermiştir. Esasen bir dergi imkânları içinde süre kavramı, olayın üzerinden geçen zaman, önemli olmamak gerekir; bir olayın veya haberin kamuoyunda uzun süre yankılanması tabii bir şeydir.

Diğer taraftan demokrasimizin hiç bitmeyecekmiş gibi görünen çilesi son derece karanlık bir siyaset sahnesi ortaya çıkarırken, ismiyle müsemma, ışıklı, dinamik, sıcak ve mâsum bir sima Muhterem Abdüsselâm Callud birkaç gün için bile olsa bu sahneyi aydınlatmışsa, bu misafir sanatçıyı, seyircileri kolay kolay unutamayacaklardır. Burada sahne, sanatçı, seyirci kavramları yadırganmamalıdır; çünkü demokrasi bir oyun teorisi olduğu gibi, bizdeki tatbikatı özellikle bugünlerde paranoyaklar ve demagogların rolleri istilâ ettiği bir trajedi durumundadır.

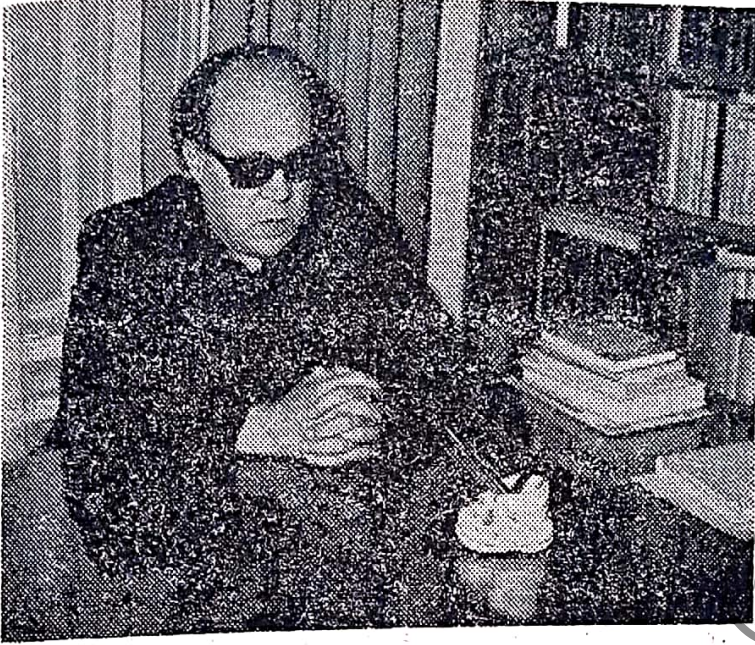
Tıp ilminin mütalâlarına göre çocuk zekâsıyla aynı zekâ seviyesindeki yaşlıların idare ettiği bir toplumda, hiç de bu yaşlılarla aynı şeyleri düşünmeyen bir gençliğin «ruhunu almak», yani onu anlamak, ondan olmak, onun inançlarına sahip olmak, onun ruhuyla kaynaşmak, ancak yabancı bir devlet adamına nasip olmaktadır. Bu gençliği yok yere çıkararak, olaylara olaylarla cevap veren, ne istediği belirsiz bir kütle olarak görmek son derece yanlıştır. Aksine Türk siyaset ve devlet adamının mes'uliyetini taşıdığı bugünkü şartlar, rejimin sür'atle gagesinden sapıtılmasının gençlerde uyandırdığı derin şüphe ve hüsrân duygularının mahsûlüdür. Başka deyişle, önce aylarca devlet başkanı seçemiyen, arkasından hükûmet kuramıyan, devlet başkanı seçtiği ve hükûmet kurduğu zaman da millî iradeyi temsil ettiremeyen, sonunda anarşiyi dizginleyemiyen demokrasi tatbikatımız, gençleri halden ve istikbalden endişe eder bir duruma getirmiştir. Devlet televizyonunu izlemek için herkesin sağlam bir sinir sistemine sahip olamayacağı muhakkaktır. Bunun gibi kamuoyu oluşturmak iddiasıyla yalanı meşrûlaştıran bir kısım basın, kamu vicdanında zaten bilinen suçlular arasındadır. Demokrasi olsa olsa bu kadar olabilecektir, hiç bir içtimaî meseleyi halledemeyecekse, daha anayasa gibi, hükümet kurma gibi şekil meselelerini çözemeyecekse, hüneri nedir diye tabiatıyla akla bir soru gelmektedir. Oysa siyaset bilminde demokrasi teorisi bu kadar karamsar değildir.

Bir defa barışçı bir efkâr-ı umumiye, barışçı bir içtimâî gelişme, barışçı bir iktidar mücadelesi, en az zorlama ile itaat, geniş fikir hürriyeti, adalet ve ilmî gelişme demokrasinin vazgeçilmez değerleri arasındadır. Ayrıca nazariyede demokrasi ve din münasebetleri üzerinde de durulmuş ve cemiyette fikir birliği temin etmenin şartları tesbit edilmiştir. Şöyle ki, farklı dinî grupların asgarî bir müsamaha zemininde birleşmeleri, ideolojilerin millî farklılaşmalar olarak kalması, «insan hayatını etkileyecek ahlâkî dinamizm için» demokrasinin dine başvurması ve nihayet demokrasinin bizatihi kendi teorisini geliştirmesi şarttır. Çağımızda demokrasinin dine başvurması veya sebep-netice rabitasının öbür yüzüyle dinin demokrasiye yardım etmesi, öylesine denenmemiş bir yeniliktir ki, bunu yapacak olgunlukta bir dine sahip olmayan materyalist batı toplumları «müşterek bir düşman» imajıyla kendi içlerinde tesanüd temin edebilmektedirler. Meselâ Hıristiyanlığın «Komünizme karşı en iyi alternatif olduğundan kabul edildiği, böylece alçaltıldığı» bir toplumda din basit bir tesanüd kaynağından ibaret kalmaktadır. Bu yüzden batı demokrasisi din-den faydalanan fakat dindar olmayan bir bünyededir. Gerçekte demokrasi ve din yardımlaşması dinin tamamen telef edildiği bir tek taraflılıkla hüküm sürüyorsa, bu tecrübenin sonu, —bugün bütün demokrasilerde olduğu gibi— sonu gelmeyen anarşidir. Bu kısa nazari muhakemeyi Türk demokrasisine uygulayalım.

Demokrasi menşesinde kendine ait gayeler, inançlar gösteremeyip, izm'li müşterek düşmanlar göstererek fertleri birleştirebildiğine göre, Türkiye'de izm'li kavga ve münakaşalar daima İslâm'ın gerisinde kalacaktır. Çünkü komünizm sempatisinin karşısına İslâm alternatifini koymak, İslâm'ı gerçekten küçültmektir, boş şeylerle uğraştırmaktadır. O halde demokrasinin kendisinde, İslâm'a erişemeyen, onun yardımını beklemeden bir sakatlık vardır. Dünyanın neresinde olursa olsun, bu sakatlığını izale etmedikçe, izm'ler seviyesinde kaldıkça, demokrasi, anarşiyle aynı mânayı taşıyacaktır. Yakın misâller zihinlerdedir: Siyasî partiler ve liderleri kendi iç bünyelerinde bile beklenen operasyonları yapmaktan âcizdirler; hiçbir parti lider partisi olmaktan bir adım öteye gidememektedir.

O zaman halkoyunun ümit ve temenni edeceği istikbaldeki demokrasi, âdeta demokrasiden başka bir şey, yani bugünkünden çok farklı bir içtimâî seviye olacaktır. Muhterem Abdüsselâm Callud, 10 Ocak 1975 günü MTTB'deki konferansında bu içtimâî seviyeyi çok güzel bir misâlle anlatmıştır: Hz. Ömer'in (r.a.) âdil iktidarını hatırlatarak, İslâm emire haklı olarak kılıç göstereni, diktatörlükte olduğu gibi öldürmez, demokrasilerde olduğu gibi hapsetmez, fakat evine salim gönderir, demişti.

Yine o zaman, hâlâ hukuk, siyasî ve sosyal bilimler okullarının birinci sınıflarında bir türlü müşahhas tarifleri yapılamayan hukuk, adalet, demokrasi ve benzeri kavramların gerçek tarifleri yapılacaktır.

Cemil Meriçle Konuşma

BİYOGRAFİSİ

Cemil Meriç, 1917'de Antakya'da doğdu. Dimetoka Müftüsü Hafız İdris Efendi'nin torunudur. Antakya Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1942 - 45 yılları arası Elâzığ Lisesinde Fransızca öğretmenliği, 1946 - 74 yılları arasında İstanbul Üniversitesinde Fransızca lektörlüğü vazifesinde bulundu. Evli, Sosyoloji asistanı bir kızı ve Fransa'da doktora yapan bir oğlu vardır.

Hoca, mütercim, münekkik ve mütefekkir sıfatlarıyla tavsif edebileceğimiz renkli bir fikir hayatı vardır. Yazı hayatına tercümeyle başlamıştır. İlk tercümesi «Balzac ve Altın Gözlü Kız»dır. Daha sonra: «13'lerin Romanı», «Düşes dö Langie», «Bekâr Evi» (Balıkçı Kız da denilir. Nâşiri kaybetmiştir), «Otuzundaki Kadın» ve «Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti» olmak üzere Balzac'tan 6 tercüme yapmıştır. Victor Hugo'dan iki manzum tercümesi «Hernani», «Marion de Lorme»'dir. Birçok tercüme tenkidi vardır. «Hint Edebiyatı» eseri ise ne bir tercüme ne de Hint Edebiyatını tanıtan bir araştırmadır. O, yazarın «1960-64 Hint Devrimi» dediği daha arayış halinde bulunduğu hayatının fikir safhalarından bir devreye aittir. Burada konuşan, duyan, yaşayan ve yazan aslında C. Meriç tir.

Tedkik kitapları: «Saint-Simon» (İlk Sosyolog - İlk Sosyalist), «Sosyalizm ve Sosyoloji Tarihinde Proudhon», «Dillerin Yapısı ve Gelişimi» (B. Vardarla beraber). Ama O'nun asıl mütefekkirlik cephesini ortaya koyan ve fikir hayatını zı sarsan eserleri: «BU ÜLKE» ve «UMRANDAN UYGARLIĞA» dır. Bu ülke çok kısa zamanda bitmiş, ikinci baskıya verilmiş durumda. Son eseri de hazırlanmaktadır.

ONÜÇ

MİLLİ GENÇLİK — Türkiye'de bir buhran'ın mevcudiyeti herkes tarafından kabul ediliyor. Sizce bu buhranın temeli nelere dayanmaktadır?

CEMİL MERİÇ — Yükseliş devrinde cemiyet yekpare bir bütündür. Ulema, halkın kendisiydi âdetâ. Kanserli bir hücre değildi. Kafayla kol aynı anda içtimâî bünyenin sıhhatli birer parçasıydılar. Hoca, müderris, kadı, müftü, kazasker... Aynı insandı.

Müsteşrikler islâmiyeti bir «nomocratie» diye tarif ederler. Nomocratie, yani kanun hâkimiyeti. Emir in fevkinde imam, imamın fevkinde şeriat. Fertler içtimâî mevkileri ne olursa olsun aynı vücudun parçalarıdır. İslâm, bu mânâda —ve her mânâda— nizamdır. Feragat, haysiyete, sevgiye dayanan bir vahdet.

Bu cemiyet de her yaşayan uzviyet gibi gelişir, büyür. Esas cevherini kaybetmemek şartıyla her yeniliğe açık, her tekâmüle elverişli bir bütündür. Avrupa'nın müselsel taarruzları bu emsalsiz ahengi tahribe başlar. Kafayla kol ayrılır. Ulemanın yerine intelijansiya geçer. Köklerinden kopan bu bahtsız zümre ne islâmdır ne hıristiyan. Hiçbir içtimâî sınıfın temsilcisi değildir. Hem kendi insanına yabancıdır, hem bütünü insanlığa. Halk avamıdır bu efendiler için. Şuursuz, izansız bir sürü. Batı irfanının imâl ettiği bu garib mahlûklar kulaklarına fısıldanan yarım hakikatları anlamadan tekrarlarlar. Bir vicdan değil, bir meşale değil, sırları dökülmüş birer aynadırlar. Neyi aksettirirler? Avrupa'nın yalanlarını. Bu intelijansiya bir mustağribler kervanıdır önceleri. Sonra içlerinden bazıları hıristiyan dünyanın yeniçerisi olur. Hıristiyan dünyanın yeniçerisi, yani yabancı ideolojileri ithale memur bir anonim şirket.

İçtimaiyatçılara göre nizamın zıddı «anomie» dir. Anomie, tam bir hercümerc, tam bir keşmekeş, tam bir çözüştür. Bu meş'um iklimde her inanç kurur; cinnet, cinâyet, intihar başlıca meyveleridir anomie'nin. Kimse kimseyi anlamaz, kelimeler mânâlarını kaybeder. Cemiyet zerrelere ayrılır.

Gerçi Batı da bir buhranın pençesindedir. O da inançlarını kaybetmiş, o da köklerinden kopmuştur. Ama bu çözüştür, bu kaybolan cennet arayışı ihtiyar bir medeniyetin, günahkâr bir medeniyetin, hodgâm ve hunhar bir medeniyetin kaçınılmaz akibetidir. İntelijansiyamız kendi ülkesinin ıstıraplarını değil, Avrupa kapitalizminin buhranlarını aksettiriyor, hem de büyütür ve çarpıtıyor. Benimsediğimiz abeslerin ilki afaroz müessesesi. İntelijansiyamız, ülkeyi daha doğrusu kendini ikiye böldü: sol, sağ. Sol için tek düşman, tek tehlike sağdır; sağ için sol. Ne solun tarifi yapılır, ne sağın. Hudutları belirsiz, mahiyetleri meçhul iki dünya. Kinler bu iki zıt kutupta tekâ-

süf etse yine iyi.. Sol sol'a kuşkuyla bakar, sağ sağ'la anlaşamaz, herkes herkese düşmandır. Dergiler birer imân ve düşünce mihrakı değil, birer husumet körükleyicisi. Ne kelimelerin sabit bir mânâsı var, ne mefhumların müstakar bir kişiliği. İdeolojiler hemcinsimize düşman olmak icazeti verdikleri ölçüde muhteremdirler. Sağcı «finanskapital» in emrindedir, solcuya göre; solcu, sağcıya göre Moskof ajanıdır. İnsanlığa müsamahayı öğreten bir milletin çocukları bütün gayretlerini, bütün dehâlarını kendi kendilerini imhaya harcamaktadırlar. Türkiye'de sevgi yasaktır. Barıştan söz eden herkes şüphelidir. İnsan insanın kurdudur hükmü hiçbir ülkede ve hiçbir devirde böylesine korkunç bir hakikat olmamıştır. Halk bütün bu maskaralıklara yabancı, bütün bu buhranların dışında. Bağırın, çağırın, tepinen bu bedbaht zümreyi hayretle seyrediyor. Tanıyamıyor çocuklarını. Gerçi bu intelijansiya içinde onun da temsilcileri var ama bu bir avuç samimî insan, seslerini duyuramıyorlar. Sözlerini dinletebilmek için o şirret, o şuursuz intelijansiyanın kelimelerini kullanmak ve silâhlarını kuşanmak zorundalar.

Batıda intelijansiyanın ilk temsilcileri içtimâî bir sınıfın bayrağını taşırlar. Millî oldukları için insanî, insanî oldukları için millîdirler. Bizim intelijansiyamız kimin ve neyin temsilcisi? Mukaddesi yoktur, tarihinden habersizdir, düşmanı herhangi bir içtimâî sınıf değil, kendi halkı...

Hülâsa edelim: Avrupa'laşmanın yarattığı bir buhrandır bu. Kendi kendini unutmanın, hafızasını kaybetmenin buhranı. Kimsenin kimseyi ithama hakkı yoktur. Bu facianın tek mes'ulu biziz. Biz yani irfanına ihanet eden, mukaddeslerini çiğneyen, kendi insanından kopan, şaşkın, şuursuz, korkak aydınlar.

MİLLÎ GENÇLİK — Türk gençliğinin kamplara bölünüşünü tarihi bir tabana oturtabilmek mümkün müdür? Bu bölünüşleri tabii bir hâdise olarak kabul edebilir miyiz? Bu hâle gelişimizde geçmiş nesillerin rolü ne dereceye kadardır?

CEMİL MERİÇ — Bilmem «47'liler» romanını okudunuz mu? Bu kitap, bir neslin dramıdır, kurban edilen bir neslin, intihar eden bir neslin. Gerekçesi açıklanmayan bir ithamnâme. Bu çocuklar ağabeylerinin, babalarının bayağılıklarından tiksinişmiş. Haklı bir öfke. Onlara atalarını küçümsemekten başka ne öğretildi? Hakikatta bütün suç, bir önceki nesillerin: tarihi karalayan, mukaddesleri yok eden, maziyle istikbal arasındaki bağları havaya uçuran biz değil miyiz? Bu zavallı çocuklar, gözlerini bir enkaz yığını arasında hayata açtılar. Bütün kaleleri yıkılmıştı. Yaşamak için inanmak zorundaydılar.

Neye inanacaklardı? Onları hayatiyetini kaybetmiş daha doğrusu hiç bir zaman yaşamamış, sevimsiz, soğuk masallarla oyalamağa çalıştık. Oyuncaklarını öfkeyle parçaladılar ve üzerimize yürüdüler. Şuursuz bir öfkeydi bu şüphesiz, hedefini tayin edemeyen bir öfke. Ama şerre teslimiyetten, zorbalığa boyun eğmekten, istibdada kurruk sallamaktan daha mı az asil? Türk gençliği ilk defa olarak yaşadığını idbat ediyordu. Bizi kızdıran bu isyan değil, âsilerin yüzümüze tutukları aynaydı. O aynada kendi şuursuzluğumuzu, kendi günahlarımızı gördük. Bu zavallı, bu sahipsiz, bu serkeş çocuklar kimin çocuklarıydı? Moskova'dan mı gönderilmişdiler, Çin'den mi? Onları iki düşman kampa bölen biz değil miydik? Onları kinle, husumetle dolduran biz değil miydik? İnilâk hazindi ama tabii idi. «47'liler»i kahramanlaştıran kitap, nesiller arasındaki kinleri körüklediği için kötü ve tehlikeli. Uyandırmıyor, kızdırıyor. İnsanları birbirine sevdirmeyen, anlaşmazlıkları kökleştiren, aydın değil kundakçıdır.

Hülâsa edelim: «47'liler» sayıklar gibi konuşuyorlar, ne istediklerini anlayamıyoruz. Karşılarında da, habis, çılgın, kıyıcı insanlar. Bir kurbanlar ve cellâtlar yığını. Kurbanlar şuursuz, cellâtlar deli. Bir roman değil, bir kâbus bu. Romancı, uçurumu derinleştiriyor, insanla insan arasındaki uçurumu.

MİLLÎ GENÇLİK — Türkiye'nin şu andaki çıkmazı bir varoluş veya yok oluş noktasına geldiğini gösterir mi?

CEMİL MERİÇ — Şüphe mi var? Tekrar ediyoruz: Husumet iki mihrakta tekâsüf etmiyor, kavga herkesle herkes arasında. Silâh sesleri, kahrolsun çığıllıkları arasında, kimse kimseyi dinlemiyor. Anlaşmanın tek şartı: feragat. Feragat yani, meş'ul mevkide olanların peşin hükümlerinden, sabit fikirlerinden sıyrılıp karşılarındakini sabırla, saygıyla dinlemeye alışmaları. Mes'ul mevkidekiler biziz; biz hocalar, yazarlar, bir kelimeyle yaşlı bir günahkâr intelijansiya.

MİLLÎ GENÇLİK — Siz bütün «izm»leri «insan idrâkine giydirilmiş deli gömlekleri» olarak tavsif ediyorsunuz. Bu çok çarpıcı teşhisi biraz daha vuzûha kavuşturur musunuz?

CEMİL MERİÇ — Evet, izm'ler insan idrakine giydirilen deli gömlekleridir. İzm'ler, semavî bir menşei olmayan yani her türlü «tecrübe-üştü»lük icazetinden mahrum birer nastır. Düşünceye dur diyen birer nas. Yarım hakikatları şişirerek, kocaman bir yalan haline getiren ve ülkeden ülkeye taşınınca bütün değerlerini kaybeden birer mit. İzm'lere düşmanım, çünkü anti-diyalektiktirler. Belli bir ik-

limde açan bu hayal ve düşünce çiçekleri kuruyup dikenleştikten sonra memleketimize süpürülürler. Başkaları için kanat, bizim için zincir. Aydınlarımız, hasta efendisinin ilâçlarını sırf efendi kullanıyor diye aşırıp içen uşağa benziyorlar, sıhhatli fakat akılsız uşağa. Sakson köleler boyunlarında bir tasma taşmışlar; sahiplerinin ismi yazılmış bu tasmada. Faşist, komünist, maoist, gibi vasıflar ruhi bir köleliğin belirtisi değil mi?

MİLLÎ GENÇLİK — Daha önce başkaları tarafından yapılan röportaj ve mülâkatlarda kendinizi bir «Osmanlı» olarak tevsif ettiniz. Osmanlıyı nasıl anlıyor, nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEMİL MERİÇ — Milletler redd-i miras edemezler. İnsanları tarih inşa eder. Medeniyetler bütün ihanetlere, bütün zorlayışlara rağmen kendileri olarak sürüp giderler. Osmanlı, Türkçe konuşan Müslümandır. Devlet-i Âliye'nin kurucusu olan Osman Bey, intisabıyla şeref duyduğum büyük bir medeniyetin, Türk-İslâm medeniyetinin, kaynağını çok eski devirlerden alan bir medeniyetin de kurucusudur. Türk tarihi bir bütündür ama Osmanlı bir medeniyetin zirvesidir. Avrupa'nın telkinleriyle hudutsuz hareketlere ve iftiralara hedef olan o muhteşem medeniyeti tanımak, tanıtmak ve benimsemek her dürüst insanın - her dürüst Türk'ün demek istiyorum - vazifesi değil mi?

Bence Osmanlının ilk vasfı adâlet. O, âdil olduğu için kısa bir zamanda bir cihan devleti kurabildi. Ülkeleri kılıcıyla değil, gönlüyle fethetti; feragatti, diğergâmlıktı, müsamahaydı. Avrupa'nın ancak rüyâsında ördüğü altın - çağı, coğrafyada gerçekleştiren tek kavim. İnsan yalnız bizim ülkemizde insan olduğu için saygı gördü. Kiliseyle câmi asırlarca yanyana yaşadılar. Osmanlı, tarihi boyunca adâlet ve sevgi dağıtıcısıdır. Tarihin akışını tersine çeviremeyiz, doğru. Mazi diriltilemez, amenna. Ama çağlayarak akan ve çevresine hayat saçan o gür ırmağı kurutmağa çalışmak niye? Kurutmağa çalışsak iyi, önünü tıkayarak, yatağını değiştirerek bir bataklığa çevirmek, istiyoruz.

MİLLÎ GENÇLİK — Yazılarınızda Osmanlı ve Batı medeniyetlerinin mukayesesi oldukça geniş yer tutuyor... Bu mukayeseleri daha öz ve kısa bir şekilde yapar mısınız?

CEMİL MERİÇ — Osmanlı bir hür insanlar topluluğudur. Ne sırtında kırbaç izleri vardır, ne ruhunda. Küçülmemiştir ki küçülmekten zevk duysun. Avrupa bir köleler topluluğudur. Bazı kavimlerin adları bile bu hakikatı ifşa eder: Frank: Azad edilmiş köle demektir. Avru-

ONYEDİ

pa medeniyeti bir köleler medeniyetidir. Avrupalının sırtından kamçı izleri silinmiş fakat ruhundan silinmemiştir. Hilekârdır, kıyııcıdır, merhametsizdir. Kanaatımca iki tarihin anahtarı bu iki kelimededir: hür, köle. Avrupa feodalite zilletini yaşamıştır. Feodalite, bir alay eşkiyanın çizmesini yalayan namütenahi köle. Osmanlı, bazı şaşkın kalemlerin bir belâhat ve cehâlet vesikası olan kitapçıklarına rağmen böyle bir zilleti yaşamamıştır ve buyruğu altındaki hiçbir insan topluluğuna da yaşatmamıştır. Osmanlı nizamdır, Avrupa nizamsızlık. Osmanlı'da cemiyet bir bütündür, insanlar eşittirler, sınıf yoktur. Avrupa'da şato şehre, şehir şatoya düşmandır. Keşişler zamanla bir mukaddesin emrinde olmaktan çıkar, zorbalığın emrine girerler. Cemiyet parçalara bölünmüştür.

Üçüncü sınıf yani burjuvazi hürriyetini ancak parayla satın aldığı için yani iktisadî hâkimiyet insan olmanın tek artı olduğu için «altın buzağı»ya tapar. Siyasî iktidarı ele geçirdikten sonra üçüncü sınıf savaş arkadaşlarını ziyafet sofrasından kovar. Yerine geçtiği sınıfların bütün imtiyazlarını, bütün zaafalarını, bütün yurtçuluğun devam ettirir. Evet... Avrupa tarihi bir sınıf kavgası tarihidir. Evet... bu tarihin en mükemmel izahını tarihî maddecilikte buluruz, ama yalnız bu tarihin izahını. Osmanlı bütün islâmları tek bayrak altında toplamış, tek ümmet haline getirmiştir. Avrupa'da kavmiyet kan, kabile gibi biolojik bağlara dayanır, islâm'da ümmet inanç birliğine. Avrupa'nın bütün mukaddesleri maddidir; İsa'nın etini yer, kanını içer ve bu garip pandomima sayesinde Tanrı'yla kaynaştığına inanır. Avrupa'da din —aynı din demek istiyorum— insanları ayırır birbirinden... Katolik Protestanı boğazlar, Protestan Katoliği. Ve «İsa cemiyeti» Avrupa insanına asırlarca kan kusturur. Draper haklı: ilmin tarihi, ilimle dinin mücadelesi tarihidir. Avrupa'da Marx haklı: din halk için aşıyordur. Din yani muharref hıristiyanlık.

MİLLÎ GENÇLİK — Dil meselesini Türk irfanının «son kale»si olarak kabul ediyor ve dilde mukavemetin hayati olduğunda ısrat ediyorsunuz. Bunun sebeplerini izah eder misiniz?

CEMİL MERİÇ — Evet.. Mukaddeslerin enkazı sırasında ayakta duran yaralı ama büsbütün yıkılmamış son kale: dil. Bizi mazimize bağlayan tek köprü. Bu köprü de çökerse Türk milleti, kadim Babil, kadim Asur, kadim Mısır gibi tarihin hudutsuz mezarlığında ziyareti siz bir türbe olarak taşlamağa mahkûm. Nesiller şimdiden sâfillere hilâl orduları gibi birbirini tanımayan, birbirinin dilinden anlamayan cephelere bölündü. Şimdiden Babil kulesine benziyor ülkemiz. Eder din son mirasını, son hazinemizi, son mukaddesimizi cansiperâne

bir gayretle korumalıyız. Taassubun vacip olduğu bir nefis müdafası bu.

MİLLÎ GENÇLİK — Bir gazetede çıkan «Sosyalizm ve İslâmiyet» adlı seri yazınızda sosyalizmi çok değişik bir açıdan ele alıyorsunuz. Bu sosyalizm ile Marksizmin bir alâkasını göremedik. Bunu izah eder misiniz?

CEMİL MERİÇ — Sosyalizm, ferdiyetçiliğin zıddıdır. Burjuvazi tarih sahnesine liberalizm bayrağıyla çıkar. Liberalizm «hür bir küme-te, hür bir tilki» demektir. Hıristiyanlık, azgın iştahları dizginliye-memektedir artık. Ferd, tehlikeli bir canavar gibi kasıp kavurmaktadır etrafını. Ne Allah'tan korkmaktadır ne kuldân. Ya ezilenler.. onların temsilcileri de yıkılan kilisenin yerine yeni bir mabed inşa etmek isterler, bir sevgi ve adâlet mabedi. Marxizm sosyalizmlerin bir tanesidir sadece. Alaha inanmayan bir dünyada Allaha inanmayanların sosyalizmi. Haşin, kalpsiz ve mukaddessiz bir içtimaî sınıfı tasfiye etmek isteyen haşin, kalpsiz ve mukaddessiz bir ideoloji. Marksizm, belli bir devirde Marx'la Engels tarafından yoğrulan, geliştirilen bir abesler ve hakikatlar mecmuasıdır. Sosyalizm insanlığın rüyasıdır. Belki de hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olan, en kâmil ve mütেকâ-mil şekliyle yalnız bir kere, yalnız Osmanlı tarihinde gerçekleşen adâlet, saadet, kardeşlik rüyası. Şemseddin Sâmî bey, aşağı yukarı yüz yıl önce komünizmi iştirâkçilikle karşılıyordu. Sosyalizm, bir «şehrah-ı medeniyet»ti üstada göre. Evet.. ben, sosyalizm derken bir Saint Simon'da, bir Jaurès'de ifadesini bulan son derece seyyal, ül-keden ülkeye, devirden devire değişen bir temayülü, bir iştıyakı kast ediyorum.

MİLLÎ GENÇLİK! — Son bir soru daha. Siz «sağ» ile «sol»un biz-de içtimaî bir gerçeği aksettirmedini söylüyorsunuz, izâh eder misiniz?

CEMİL MERİÇ — Sol ile sağ'ı kabul etmek içtimaî sınıfları kabul etmektir. Bu kelimeler batınındır, onun iç buhranlarını ve müca-delelerini ifade eder. «Sağ» hâkim sınıfların temsilcisidir — batının anlayışına göre — Yâni servetin, istismarın, istibdadın temsilcisidir. Türkiye'de böyle bir sağ var mı? «Sol» ezilenlerin, çalışanların, yâ-ni emeğin temsilcisidir. Türkiye'de böyle bir sol var mı? İslâmiyet zuhuru anından itibaren — Avrupa'nın anladığı mana'da — sol'un kendisidir. Yâni hamledir, yenileniştir, ezeli bir tekâmüldür. Ezilen halkların dînidir, içtimaî adalettir. Sağ cahiliyye devridir. İslâm teğal-

lübün, tahakkümün yanında olamayacağına göre nasıl «sağ»ın suç ortağı yapılabilir? Bir parti liderinin dünya umumî efkarında kazandığı sempati «sol»un bayrağını taşımasındandır. Hangi sol'un? Milletinin dilini konuşmayan, mukaddeslerine hürmet etmiyen yâni o'na ters düşen bir sol avrupanın hangi ülkesinde gösterilebilir? Bu şaşkınlıktan bir an önce vazgeçmez, Avrupa'nın en menfur kelimesini kendimize bayrak yaparsak bu kargaşalık ilelebet sürüp gidecektir.

Konuşmamı şöyle bağlayacağım: Yazarın vazifesi insanları birbirine sevdirmektir. Türk'ü Türk'den, İslâm'ı İslâm'dan ayıracak olan her düşünceye lânet olsun. Türkiye bir uçurumun kenarındadır. Ve etrafında düşman bir dünya. Kuvvetimizin zerresini bile boşa harcamayız. Mazimizin hatalarını unutarak istikbâle doğru kol kola yürümek.. biricik parolamız bu olmalıdır.

AYLIK FİKİR, SANAT, AKTÜALİTE
GAZETESİ

VATAN

NE ZEMİN NE DE BİR TERAS KATIYIZ
BİZ VATAN KÖŞKÜNDE ÇÖKMEZ ÇATIYIZ

ÇIKTI

Emek Meselesi

İbrahim Mete BEĞOĞLU

Emek, yirmici asrın ikinci yarısında materyalist bir düzenin hakim olduğu dünyada ehemmiyetini devam ettiren bir mevzu. Dünya ekonomisine hakim olan kapitalist ve kolektivist iktisadî düzenlerdeki mevcut eksiklikler yüzünden, her geçen gün bünyelerinde çatlaklar meydana gelmekte, bu çatlakların kapatılmaması yanında bir taraftan varlıklarını idame ettirme, diğer taraftan emperyalist emellerini tahakkuk ettirme gayretleri içinde huzursuzluklar süregelmektedir.

Meseleye daha iyi vakıf olabilmek için evvelâ Marxist ve Kapitalist sistemlerin emek nazariyelerine kısaca temas edilecek, müteakiben İslâm'ın emek görüşü ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Marxist görüş

Marx'a göre köylü için «hiçbir menfaat aynılığı, hiçbir his beraberliği, hiçbir milli bağsininin neticesi olarak sosyal piramidin başına geçecektir. Lâkin bu toplumun yapısı belli değildir. Marx, bu hususta bir açıklamada bulunmamıştır. Sadece, kapitalist düzen tarafından sömürülen insanın sömürülmekten kurtarılacağını ve kendi üretiminin tam karşılığını satın alacağını, dolayısıyla toplumun buhrandan kurtarılacağını ileri sürer.

Marx'a göre herhangi bir zamanda elde edilen eşyadaki kıymetin ölçüsü emek, daha doğrusu basit emek değil, içtimaf olarak ortada, belli, malûm olan emektir. Bu suretle emek denince akla gelen beşeri cehd, gayret, bedeni yorgunluk, ruhi bitkinlik yahut işçinin iş görme meziyeti, bir iş görmedeki hususisyeti ve hassası gibi her türlü ferdi elemanları bir tarafa atarak sadece bir mamûl veya mamûl kategorisinin istihsalı için sosyal olarak zaruri olan vasatî emek olmaktadır. Başka bir deyişle Marx, emeği, halk telâkkisinin göz nuru, alın terinde belirttiği gibi fizyolojik ve psikolojik bir hadise olarak değil, ekonomik bir «şey» olarak düşünmekte ve emek kantitesine bu bakımdan her ne pahasına olursa olsun sadık kalmak istemektedir. Yani, eşyanın -meselâ bundan bir müddet evvel imâl edilmiş eşyanın-kıymeti, o zaman onun imalinde hizmeti geçmiş işçilerin emeklerinin miktarı ile değil, bugün o eşyanın istihsalı için ne kadar ortalama basit emek lâzımsa onun ile mütenasiptir (1).

Bir metam, toplumsal emeğin, bir billurlaşması olduğu için bir değeri vardır. Onun değerinin, nisbi değerinin büyüklüğü, içinde taşıdığı bu toplumsal tözün az ya da çok büyük miktarına yani üretimi için lâzım olan emeğin nisbi miktarına bağlıdır (2).

Kapitalist, malı pazarda üretimde harcanan toplam emek tutarına eşdeğer bir fiyatla satar. Lâkin işçilere yalnız geçimleri için yeterli olan ödenir. Geriye kalan kapitalistin cebine girer. Bu tutar, sermayenin emeği sömürmesinin bir ölçüğüdür. Marx'a göre bu artık değer gittikçe mahdut ellerde toplanacak ve işçi kesiminde sefalet artacaktır. Belirli bir süre sonra işçiler, sömürücülere karşı birleşecekler ve onların hakiyetine son vereceklerdir. Böylece sınıf çatışmasının sona ereceği sınıfsız bir toplum ortaya çıkacaktır (3).

YIRMİBİR

Proletaryanın ya determinist yoldan, kendiliğinden, yahut vakitsiz ihtilâllerle ehra-
mın tepesine çıkması takdirinde dahi, eşyanın ve hadiselerin zoru ile yine «proletarya»
olarak, hem de eskilerini aratacak bir proletarya şeklinde kalması ihtimallerini sosyo-
lojik bir realizm namına gözden uzak tutmamak lâzımdır. Zahirde proletarya hakim
gösterilir. Fakat hakikatte hakim olanlar proletaryayı istismar eden yeni bir «siyasî
sınıf»ı teşkil edenlerden ibaret olacak, devlet bu siyasî sınıfın elinde olunca proletarya,
liberal veya yarı liberal bir cemiyetin, yahut parlamenter bir cemiyetin proletaryası-
nı sosyal siyaset ve adalet peşindeki mücadelesine dahi hasret çekecektir (4). Bu arada
Yugoslavyalı bir gazetecinin şu sözlerini hatırlamak faydalı olacaktır. «Osmanlı döne-
minde biri bizim çocuğumuza tokat vursa, hemen Paşa'nın karşısına dikilir, hakkı-
mızı arardık. Şimdi, komünist parti üyeleri çocuklarımızı sokak ortasında arabalarıyla
çiğner de kimse gık bile diyemez, hakkını arayacak olsa başı derde girer» (5).

Marxizme göre; kıymetin ölçüsü, yalnız proleterin, sanayi işçisinin emeğidir. Zi-
raî ve fikrî emekler, kıymet ölçüsü olamaz.

Proletaryayı insanlığın kurtarıcısı sayan Marxüst görüş, gitgide işçilere yukarıdan
bakan ve hor gören bir görünüme dönüşmüştür. Verdiği raporlarda Engels, işçilerden
bir çavuşun ordu içinde topladığı askerlerden söz eder gibi bahsetmektedir. İş-
çilerden bahsederken «şu herifler», «şu budalalar» yahut «kendilerine her söyleneni
yutan serser işçiler» demekten geri kalmamıştır. İşçilerin kafaları dar, tabiatları kö-
tüdür. Hissizlikleri ve aciz kıskançlıkları iç bulandırıcıdır (6).

Marx, köylü sınıfının ziraate makinanın tatbiki neticesinde bütünü proleterleş-
ceğini, proleterleşmeyen köylü yığınlarının ise «patates çuvalı»ndan farksız olacağını
düşünür. Başka Marxistler ise, bu durumdaki köylüleri «kum yığını» olarak nitelerler.
Marx'e göre köylü için «hiçbir menfaat aynılığı, hiçbir his beraberliği, hiçbir millî bağ-
lılık, bir siyasî teşkilât yaratmak» bahis konusu değildir (7).

Emek, sermaye ve toplum yapısına ait konularda Marx'ın görüşlerinin tutarsızlığı
fiilen ortaya çıkmıştır. Kısaca, emek teorisinin son derece yetersiz olduğu söylenebilir.
Çünkü Marx ve öteki sosyalistlerin uğraştıkları gibi bütün işçileri bir dereceye indir-
mek imkânı yoktur. Talebi göz önüne almayan ve artık değer üretiminde sabit ser-
maye unsurlarına yer vermeyen bir teori, emek-sermaye meselesini çözmekten uzak-
tır (8).

Marxist doktrine (özellikle İngiltere bakımından) sanayi kapitalizminin sık sık ikti-
sadî krizlerle sarsılıyor olması, fabrikalarda ücretli işçi olarak çalışan kitlelerin sefalet-
ti ve buna karşılık 1848 ihtilalinin genel oy hakkı tanıyarak kitlelerin politik gücünü
ortaya koyması kapitalizmin, yaşadıkları çağda ücretli işçi için yol açtığı sefil şartlar
ve sistemin istikrarsızlığı (9) gibi sebepler kaynak teşkil ederek doğuşunu hazırlamış-
lardır.

Kapitalist Görüş

Marxizme kaynak teşkil ettiğini söylediğimiz, teknik sermayenin büyük çapta ge-
leşmiş olduğu ve mali sermayenin bariz hakimiyetinin mevcut olduğu kapitalist düzen,
işçi kesimindeki devamlı grevler yüzünden - ki bu grevler işçilerin haklarının veril-
memesinden ileri gelmektedir - epeyce rahatsız durumdadır.

Kapitalist sistemde, bütün malların reel kıymeti ücret, kâr ve rant'a ayrılabilmekte;
bunlar sadece üç toplumsal sınıfın geliri değil; fakat mübadele kıymetinin üç orijinal
kaynağı sayılmaktadır. A. Smith, mübadele kıymetini belirleyen değişgen olmaktan çık-
sa da, kapitalist ekonomide emeğin kıymetini en temel ölçüsü olmağa devam ettiğini
kabul etmektedir.

Mübadele kıymeti teorisinin esasları şöyle özetlenebilir: Mallar, üretimleri için harca-

nan emek-zaman miktarıyla orantılı olarak mübadele edilir. Mübadele kıymetli emek maliyeti ile belirlenir; emek maliyeti harcanan emek demek olup, işçiye ödenen ücret demek değildir.

Malın kıymetini belirleyen emek sadece bugünkü değil/aynı zamanda geçmişteki emek olup; bu sonuncu teşhizat, malına ve binalarda tecessüm eder. Ricardo'ya göre emek «kıymetin orijinal kaynağı» ve «temel»dir (10).

Ücret, işverenler bakımından işin marjinal verimine, işçiler bakımından da işin marjinal zahmetine eşittir. Ücretlerin düşük bir seviyeye indirilmesi kaçınılmazdır. Ekonomide gayri iradî bir işsizlik mevcut olmayıp, işsizler iş olmadığı için değil; fakat kâfi derecede düşük bir ücretle çalışmadıkları için işsizdirler. Eğer ülkede gayri iradî bir işsizlik varsa, bunun müsebbibi iktisat düzeni değil; fakat onun serbestçe işlemesine mani olan işçi teşkilâtları ve sosyal sigorta mevzuatıdır (11).

Kapitalist fabrika sanayii İngiltere'den başlayarak ekonomik ve sosyal yapıyı baştan başa değiştirmiştir. Bilhassa kapitalizmin ilk zamanlarında sanayinin ilerlemesi daha fazla işgücü istihdamını gerektirmiş, bir taraftan fabrika sanayii karşısında çöken küçük sanayinin usta, kalfa ve çırakları, diğer taraftan fabrika kurmak için toprakları ellerinden alınan köylüler fabrikalarda işçi olarak çalışmak mecburiyetinde kalmışlardır. İktisadî hürriyetlerini kaybeden bu insanlar, fabrikada belirli bir disiplin altında çalışmaktan nefret etmelerine rağmen, milyonlarca sanayi işçi ordusuna katılmaktan kurtulamamışlar, eski sosyal mevkilerini tamamen kaybetmişlerdir. Böylece 19. asırda iki sınıftan müteşekkil bir toplum meydana gelmiştir. Bu sınıflardan biri gittikçe zenginleşen kapitalist sınıf, diğeri ise gittikçe fakirleşen ve sayısı artan işçi sınıfıdır (12).

İşçilerin ücreti, firmaların rekabeti-dolayısıyla daha düşük maliyetle istihsal yapmak istemeleri- yüzünden her geçen gün düşürülmüş, buna karşılık çalışma saatleri arttırılmıştır. Kapitalist sisteme göre işçi ücretlerinin arttırılması, «kâr'ın verimsiz bir şekilde israf edilmesi» (13) manâsına gelmektedir.

Gelir azalması, zamanla kadın ve çocukların da emeklerini arz etmelerine bu artış ise ücretlerin büsbütün düşmesine sebep olmaktadır. Tabii bu arada sefalet büyük ölçüde artmıştır. 19. asırda Almanya'da işçi ücreti ile temin edilebilecek yemeğin kalorisinin o sırada cezaevlerinde verilen yemeğinkinden düşük olduğu söylenirse durumun vehameti açıkça ortaya çıkacaktır.

İngiltere'de olduğu gibi Fransa'da da, büyük kapitalist sanayi, çalışanlarla çalıştıranlar arasında çoğu zaman aşılamayacak kadar büyük bir uçurum yaratmıştır. Eski devirlerdeki hukukî tefrikan dayanan sınıf fikri, çağdaş cemiyette yerini ekonomik tefrikan bırakmaktadır. Yeni yönetici sınıf, kapitalist sınıf, büyük kısmıyla yeni insanlardan, «self made men»lerden meydana gelmiştir. Bugün, kapitalist sistemin en ileri olduğu memleketlerde dahi, eski çalışma düzeninin birçok çizgisi devam etmektedir (14).

Ekonomik farklılıklardan dolayı meydana gelen sınıf farklılaşmasından sonra, işçiler, müşterek hareket etme şuuruna varmışlar, neticede işçi sendikalarını kurmuşlardır. Böylece, kapitalist sistemde patronlarla işçiler arasındaki mücadele sürüp gitmektedir. Tarafların kuvvet derecesine göre netice, bir tarafın lehine tecelli etmektedir. Gayesi kâr etmek olan kapitalistin büyük meblağlar vererek sendikaları susturması halinde işçilerin birşey elde edemeyecekleri, siyasal iktidarın politik görüşlerine ters düşen tarafın menfi neticeyle karşılaşacağı tabiidir.

Grevin karşı kullanım şekli olan lokavt, işverenin işyerini tatil etmesi olarak tanımlanabilir. Pek tabii işçilerin işten çıkarılmasıyla işsizlik meselesi baş göstermekte ve firma cesametine göre belirli bir kitle işsiz kalmaktadır. Tabii bu arada üretimin durması sebebiyle ekonomi dar boğazlarla karşılaşabilecektir.

İşçi ücretlerinin azlığı kapitalist ülkelerdeki fabrikaların istihsal ettikleri malla-

rın tamamen istihlâkine mani olur. Zira, eğer işçi, istihsal edilenin hepsini veya çoğunu istihlâk etmeğe yetecek miktarda ücret almış olsa, sermayenin kazanması mahal olur ve kâr durumu minimum hadde kadar düşer. Bu ise kapitalizmin asla müsamaha etmeyeceği bir şeydir. Çünkü kapitalizm istihsalini, istihlâk için değil, kazanmak için yapar (15).

Her türlü çabaya rağmen bugün, kapitalist düzen konjonktürel dalgalanmalarda depresyonlara maruz kalmaktadır. Ücret ve işsizlik problemleri de tam manâsıyla halledilmiş değildir.

En ileri kapitalist ülkelerden olan ABD'ye 1929 iktisadî buhranında nüfusun 1/4'ünün işsiz kalması ve bu işsiz kitle'nin ancak 10 senede istihdam imkânına kavuşturulabilmesi ve nihayet günümüzde başta ABD olmak üzere diğer kapitalist ülkelerde işsizliğin tekrar hızla artmağa başlaması, kapitalizmdeki çatlakların kapanmadığını göstermektedir.

Bugünün kapitalist ülkelerinde mevcut olan işsizlik sigortası, 19. asrın katı kapitalizminin insancılığa dönüştüğünün, kapitalizmin, insanlara insan olarak bakmaya başladığının müşahade edilmesi bakımından memnuniyet vericidir.

İslâmî Görüş

İslâm, cemiyetin duçar olduğu bütün müşkülleri kökünden halletmiştir. Ferdlerde «Allah korkusu»nu teşekkül ettirmiştir. Kalbinde Allah korkusu olan bir ferdin, Allah'ın emri hilâfına herhangi bir iş yapması tabiatıyla mümkün değildir. Ferd, yaptığı işin evvelâ «İlâhî Emir»e uygun olup olmadığına bakacaktır.

İslâm, insan medeniyetine dilenciler gibi ortak olmak yoluyla aşırığımız bütün formüllerden daha kudretli bir şekilde iş ve işçi problemini halletmiştir (16).

İslâm, kazanç veya mülkiyeti elde etmenin üç yolu olduğunu kabul eder: 1) Ziraat ve ölü toprakları ihya etmek, 2) Çalışmak, 3) Kazanmak için zarar ve ziyân göze almak (17).

İslâmın, mülkiyetin veya kazancın elde edilmesinde mübah kıldığı yolların en üstünü, çalışmaktır. Sermaye ve çalışma, birbirine yardımcı ve birbirini tamamlayıcı mahiyettedirler. İslâm toplumundaki ferdlerin herbiri, şahsî kabiliyetlerinin ve bilgilerinin gerektirdiği işleri yapmakla mükelleftirler. Cenâb-ı Hak: «Cum'a namazı bittikten sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın fazlından nasip arayın» (18) buyurmaktadır. Peygamberimizin (S.A.V.) tavsiyeleri hep insanları çalışmaya, yaptıkları işi bihakkm yapmaya ve çalıştıranların da çalışanların hakkını son noktasına kadar gözetmelerine aittir. İslâm'da başkasının sırtından geçinmek yoktur ve İslâm, emek karşılığı olmayan şey'e iyi gözle bakmaz. Kişinin kazancını elinin emeğiyle temin etmesi, ve kazancını hak etmiş olması lâzımdır. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), «İnsan, elinin emeğinden daha hayırlı bir taam yememiştir. Allah'ın Peygamberi Davud (A.S.) da kendi elinin emeğini yerdi» (19) buyurmuştur.

Mâverdi'ye göre ulus-i mekâsib (kazanç usulleri) üç'tür: Ziraat, ticaret ve san'at (20). Bu kazanç usullerinin efdaliyet vasfı, nas'ın ihtiyacına göre değişir. Meselâ, cemiyetin herhangi bir sebeple akvât (yenilecek şey, azık) ve erzak'a ihtiyacı olduğu zamanlarda ziraat, muvâsalanın inkitâî zamanlarında da ticaretin ehemmiyet kesbetmesi üzerine ticaret öbür san'atlardan ziyade üstünlük kazır. Sanayie ihtiyaç halinde san'at ehemmiyet kesbeder (21).

İslâm bir şeyi yalnız va'z etmekle kalmaz, sadece teorisyen de değildir, va'z ettikleri müslümanlar tarafından tatbik edilir. Hazret-i Âişe diyor ki: «Resulullâh (S.A.V.)'in Ashâb'ı kendi işlerinin işçileri idi. (Bi'n-nefis çalışırlar, terlerler, namaza giderlerdi) daima vücutları ağır kokardı da (Resûl-i Ekrem tarafından): Keşki gusledip yıkasanız! buyurulurdu ki, üzerinizden bu ağır kokular giderdi», (22) demektedir.

İslâm'da kişinin çalışması, başkalarına muhtac olmadan mâiyyetini temin etmesi esastır. Nebî (S.A.V.): (Sizden birinizin organını alıp) arkasına odun demeti yükleyip getirerek odunu satması ve (alın teriyle) bu kazancından dolayı Allah'ın, onun yüzü (suyu) nu (namerd önüne dökülmekten) esirgemesi, elbette bu (afif) kimse için halktan istemekten çok gereflidir. (Kim bilir?) Onlar (da) ya verirler, (minnet altına girer), yahut vermezler (zilletini çeker) (2).

Helâl yola rızık uğrunda koşmak, arzu edilen bir iştir. Peygamberimiz (S.A.V.): «Öyle günahlar vardır ki onları, ancak rızık kazanmak için koşmak örttebilir» (24) buyurmaktadırlar. İnsanın rızığı için işlediği san'atı, ilmi çalışmasına ve bu yolda en yüksek dereceleri kazanmasına asla mani değildir. İmam-ı Azam Ebu Hanife dokumacı idi. O'ndan sonra gelen birçok fıkıh alimleri tüccar veya bir san'at sahibi idiler. İmam-ı Ahmet-İbn-Amr kunduracı idi. Babaları Ebu Hanife'nin arkadaşları İmam Muhammed ve Hasan'ı talebesi idi. İmam-ı Hassaf (kunduracı) Kalife Muktedi Billâh için «Kitab-AL-Harac»ı telif etti. Bir yandan kundura tamir ederken diğer yandan fıkıhın en muazzam kitaplarını tasnif ediyordu. İmam-ı Kerrâbîsi patiska ve iç çamaşırları sastmakla geçinirdi. «Kaffal» kilit yapıcısı idi. Her iki elinde çalışmaktan mütevellit izler görünürdü. İbn-Kutlûbigâh terzi idi. Cassas, zamanın en ileri alimi idi ve tuğla imâl ederdi. Saydâlânî attardı. Hulvani'nin babası tatlıcı idi. Büyük alimlerden Dekkak uncu, Sabûnû sabuncu, Ma'âli nalıncı, Bakkalî bakkal, meşhur İmam-ı Kudur ve daha bir çokları birer iş ve san'at sahibi idiler (25).

İnsanlara faydalı olan sahaların herhangi birinde çalışan bir kimse, yerine getirilmesi vacib olan bir farz-ı kifaye'yi ifa etmiş demektir. Bu farz-ı kifaye yerine getirilmediğinde Allah huzurunda cemiyet toptan mes'uldur ve günahkâr sayılır (26). İşçi ya elinin emeğiyle çalışır ya da Peygamberimizin (S.A.V.) teşvik ettiği; insanlara sevdirmek istediği ve farz-ı kifaye dediği çalışmayı yerine getirebilecek aletlerin yardımıyla iş görür.

Teknik işlerin hepsi de farz-ı kifaye'dir. Einaenaleyh bu türlü işleri yapacak işçi sınıfını yetiştirilmesi veya meydana konması meselesi millet'e düşmektedir. Bunun ihyali halinde millet, topyekûn günahkâr olur ve bundan doğacak ağır yük ve mes'uliyetin hepsi de cemiyete aittir. Çalışmak için gerekli şartları hazırlayıp, kabiliyet ve maharet sahiplerini meydana çıkarmak ve ihtiyaçlarını temin, takip edecekleri yolu ve davranışları tanzim ve nihayet onların maddî ve manevî huzurlarını karşılamak da milletin vazifesidir. Resulullah (S.A.V.): «İşçiye ücretini teri kurumadan veriniz» (27) buyurur. Ve yine Resulullah (S.A.V.): «Aziz ve Celil olan Allah: Üç sınıf insan vardır ki, kıyamet gününde ben onların hasmıyım: 1) O kimse ki, bana (mukaddes ismi-me) yemin eder de sonra ahdini bozar. 2) Yine bir kimse ki, hür (bir insan)ı köle diye satar da onun pahasını yer. 3) Öbür kimse de ki, bir işçi tutar, onu çalıştırır da ücretini vermez» (28) buyurmuştur.

İslâm, İslâm için çalışanların rahatını temine çalışır. Onlar çalışmaya devam ettikleri müddetçe, bu dünyada mes'ut olmalarını kolaylaştırmağa gayret eder. O kadar ki evlenmenin maddî sıkıntı ve borçlarına tahammülü olmayan işçileri evlendirmek için imkanlar arar; oturacak evleri yoksa rahat ve huzur içinde olmaları için kendilerine uygun meskenler temin eder. Peygamberimiz (S.A.V.) «Kendi evi olmadığı halde kim bizim için bir iş yüklenirse o, bir mesken edinsin veya karısı yoksa evlensin yahut bir hayvana sahip değilse bir hayvan alsın» (29) buyurmaktadır. Şüphesiz bütün bunlar Müslümanların hazinesinden karşılanacaktır.

İşlerin her türlü şikâyetlerini ilgili merciler dinleyecekler ve halledeceklerdir. Devlet reisi, halktan zulme uğrayanlara merhamet, zalimlere müdahale etmeğe mecburdur. Lâkin, şikâyetleri ne derece olursa olsun işçiler, işlerini katiyen aksatmaya-

çaklardır. Bu tarz hareket, adalet ve insaf sahiplerinin hareketidir. İşçi bilmelidir ki kendisi yalnız iş sahibinin yanında çalışan bir hizmetli değil, bütün millete hizmet eden bir kimsedir. İçi, hakikatte kendi çalışmalarıyla, dinî bir vazifeyi yerine getiriyor demektir ki, bu işinden dolayı kendisine Allah katında sevap vardır. İşçinin işini tam ve eksiksiz yapması gerektir. Peygamberimiz (S.A.V.): «İçinizden birisi çalıştığı zaman Allah, onun, işini eksiksiz ve tam yapmasını sever (30) buyurmuşlardır.

İnsanların çalışmaları kendi çaplarına göre ayrı ayrıdır. Bazı insanlar yalnız bedenlen çalışabilirler, bazıları da teknik işleri iyi yaparlar. Yine fikir işçisi denilen diğer bir gurup da bilgiye, belli bir görüşe ve fikre ihtiyacı olan ilmî ve idarî işlerde çalışırlar. İslâm şeriatında eliyle ya da bedeniyle çalışan birinin oğlu da kendisi gibi olacaktır, diye bir şey yoktur. Ancak insan, hüner ve kabiliyetlerini ortaya döküp tâkâtince hizmet etmek mecburiyetindedir.

İslâm, iş aleminde işçi mükellefiyetinin; o işçinin gücü ve tâkâti ile mukayyed olmasını esas tutar. İşçiyi, güc yetiştirmekten uzak, aynı tarzda çalışmaya devamı mümkün olmayan zor işlerle mükellef tutmaz. İşçinin yaptığı işin zor gelmemesi, işinden sıkılması için İslâm, işçinin eziyet ve sıkıntı çekmeden yapabileceği ve üzerinde çalıştığı işte aynı tarzda çalışmaya devam edeceği muayyen bir zamanla işini kayıtlayıp, saate bağlamayı tavsiye eder. Pek tabii bu saat miktarı, işlerin, durumların ve zamanın değişmesiyle değişikliğe uğrar. Çalışma saatlerinin düzenlenmesinde İslâm şu genel esası ortaya koyar: «Ne zarara uğratılmak ne de zarar vermek, ne sıkıntı etmek, ne de

Ücretler, işin kıymetine göre takdir olunur ve işçiye dolayısıyla ailesine ne az ve ne de israf edecek kadar çok, örf ve geçim standartlarına uygun, yetecek bir para verilir. Fakat işlerin ve şahısların, ahvalin ve örflerin değişmesiyle bu da değişir. İşçiye kâfi miktarda yiyecek, içecek ve giyecek; kendisine uygun bir mesken ve şeriatın gerektirdiği her türlü imkânı temin etmek ve hazırlamak yine şeriatın kararlaştırdığı âmir hükümlerindedir. Şurası çok mühimdir ki, tayin olunan ücret, bu ihtiyaçlara kâfi gelmeli ve onları tahakkuk ettirebilecek kadar olmalıdır, aksi halde zulüm olur (32).

İşçiyi sermaye sahibiyle beraber kâr'a ortak sayma esası kapitalist düzen'e İslâm'dan geçmiştir. Malikî Mezhebinden bazı fakihler, ortaklığı (nisifla) yarı yarıya tahdit etmeğe kail olmuşlardır (33).

Tarih şahittir ki; asırlar boyunca sağlamaya çalışıldığı, fakat halen garp aleminin sağ'ayamadığı «her meslek muhteremdir» prensibini bu ümmet, daha İslâm Medeniyetinin doğduğu ilk asırda sağlamaya muvaffak olmuştur (34).

Netice olarak diyebiliriz ki: İslâm'ın hedefi sınıf ve ırk farkı gözetmeksizin insanların arasında tam bir eşitliğe dayanan bir topluluk meydana getirmektir. İslâm dinî itikatlarda zorlama kabul etmez, fakat inandırmak suretiyle insanları kendine kazanmaya çalışır. Herkes şahsen Allah'a karşı sorumludur. İslâm'da hükûmet bir emanet, bir hizmet demektir (35).

(1) Fındıkoğlu Z. Fahri, Karl Marx, İstanbul 1969, s. 169-170.

(2) Karl Marx, Ücret, Fiyat ve Kâr, Ankara 1975, s. 123.

(3) M. A. Mannan, İslâm Ekonomisi, İstanbul 1973, s. 203-204.

(4) Fındıkoğlu Z. Fahri, a.g.e., s. 159-160.

(5) F. Namıkoğlu-Ali Bulaç, Sınıf Meselesi, Hareket, Haziran 1974, sayı: 102.

(6) Leopold Schwarzschild, Marx'ın Yıkılışı, İstanbul 1973, s. 168.

(7) Fındıkoğlu Z. Fahri, a.g.e., s. 204.

(8) Gülten Kazgan, İktisadî Düşünce, İstanbul 1969, s. 371.

(9) İbid, s. 65-70

- (11) Sadun Aren, İstihdâm, Para ve İktisadî Politika, Ankara 1975, s. 34-35
- (12) Orhan Tuna, Sosyal Siyaset, İstanbul 1966, s. 115.
- (13) İbid., s. 116.
- (14) Henri See, Modern Kapitalizmin Doğuşu, İstanbul 1970, s. 161-168.
- (15) Muhammed Kutub, İslâmın Etrafındaki Şüpheler, İstanbul 1973, s. 102.
- (16) Seyyid Kutub, İslâm-Kapitalizm Uyuşmazlığı, İstanbul 1972, s. 51
- (17) Muhammed Ebu Zehra, İslâm'da Sosyal Dayanışma, İstanbul 1969, s. 85.
- (18) Kur'ân-ı Kerim, Sûre: 62 (Cum'a), âyet: 10.
- (19) Riyâzü's-Salihîn, cilt: 1, Hadis: 545
- (20) Sahîh-i Buhâri, cilt :5, s. 263.
- (21) İbid., cilt: 7, s. 124.
- (22) İbid., cilt: 6, s. 371.
- (23) İbid., Cilt: 5, hadis: 732.
- (24) Muhammed Ebu Zehra, a.g.e., s. 98.
- (25) Seyyid Kutub, İslâm'da Sosyal Adalet, İstanbul 1968, s. 268.
- (26) Muhammed Ebu Zehra, a.g.e., s. 98.
- (27) İbid., s. 99.
- (28) Sahîh-i Buhâri, cilt: 6, hadis: 1020.
- (29) Muhammed Ebu Zehra, a.g.e., s. 100.
- (30) İbid., s. 102.
- (31) Seyyid Kutub, İslâm-Kapitalizm Uyuşmazlığı, s. 64.
- (32) Muhammed Ebu Zehra, a.g.e., s. 102-108.
- (33) Muhammed Kutub, a.g.e., s. 104.
- (34) Seyyid Kutub, İslâm'da Sosyal Adalet, s. 216-217.
- (35) Emin Işık, İslâm Hukuk ve İktisadının Temel İlkeleri, Hareket, Nisan 1974, sayı: 100.

EMEĞİN ONURU "SENDİKALI,, OLMASI
DEĞİL "HELAL,, OLMASIDIR !

KAYNAKLARA YÖNELME MECBURİYETİ

Ahmet MEMDUHOĞLU

Türkiye'de toplumla ilgili olarak söylenenlerin en hatalıları toplumun dini ile ilgili olanlarıdır. Zaten gerek dini icabı gerekse toplumun yapısı icabı toplumla ilgili olarak söylenen herşey onun dinini ilgilendirmektedir. Türk toplumunun yapısı islâmî bir temele dayanmaktadır, sosyal müesseseleri islama dayalıdır, dünya görüşü de islâmın dünya görüşüdür. Bu yüzden toplumu ilerletmek - geriletmek, aydınlatmak - karartmak konusunda söylenen her şey islamla ilgili olmak zorundadır. Hernekadar eğitim sürecinden geçen kişilere islam - bozulmuş ve uydurulmuş - dinlerde olduğu gibi sadece inançla ilgili bir din gibi gösteriliyorsa da yarım yüzyılı aşan baskı ve kayıtsızlığa rağmen (toplum içindeki) uygulaması islâmın Türk toplumunun dünya görüşü olduğunu isbat eder durumdadır. (a)

Türk toplumu için bu kadar önemi olmasına rağmen en fazla peşin fikirle değerlendirilen, hakkında bilgisizce konuşulan konular islam ve onu ilgilendiren konulardır. Toplumla ilgili, sosyal yönü olan her meselede islâmî bir yan, islâmî bir taraf bulunmaktadır. Çünkü toplumun tarihi gelişimi içinde 9 yüzyıldan daha fazla bir süreyi islam biçimlendirmektedir. (Bir toplumun oluşması için yeterli bir süredir zannımızca) Bu yüzden topluma «birşeyler söylemek gereğini ve sorumluluğunu duyan herkes» önce islâmı öğrenmeğe çalışmak mecburiyetindedir. Sosyal yönü olan her meselenin çözümlenmesi sosyal kaynakları bilmeğe dayanır, sosyal problemler sosyal tahlilleri gerektirir. Türkiye'de sosyal konularla ilgili olanlar analizlerinde önemli bir yanı hemde en önemli ögeyi ihmal etmektedirler. Bu yüzden verilen hükümler toplumu yanlış sonuçlara götürmektedir.

Sosyal problemlerimizin çözümlenmesi islâmı bilmeğe dayandığı halde Türkiye'de en az bilinen ve uğraşılan islâmî konulardır. Herkes bu konuda bilmeden, şartlı fikirlerle hareket etmekte ve yargılarda bulunmaktadır. İstese de istemese de her düşünen insan islama değinmek, dokunmak, onunla ilgilenmek zorundadır. Meseleler hakkında karar verecek, halka birşeyler teklif edecektir düşünen kişi. Bu durumda da halkın dini-

ne karışacaktır. Hatta (onun dinini aynı zamanda) yaşayarak oluşturduğu örfünü adetini, geleneğini göreneğini değiştirmek istediği için dinini de değiştirmeye çalışacaktır. Bunları yapmağa yönelen bir kişinin halkın dinini bilmemesi düşünülemez ama, düşünceye sığmayan bu durum realitede vardır.

Aydınlarımızın islamı bilmemesi iki yönlü bir güçlüğü dayanmaktadır, tesbitimize göre. İki yüzyıla yakın bir dönemdir devam eden ve yarım yüzyıl önce de siyasi bir devrimle desteklenen fikrî gelişim bunu doğurmuştur. Batıya dayalı düzen taraftarları, oluşturdukları şartlı fikir hayatı ile islâmî öğrenmeyi tabulaştırmışlardır. Bu islamı öğrenmemekte (konusunda) direnen bir nesil oluşturmuş, öğrenme çabası içindekiler ise maddî imkânsızlıklarla isteklerini sağlayamamışlardır. Bu imkânsızlıklara rağmen Türkiye'de aydın sayılan herkesin, islamı bilmesi gerekir. Taraftar da olsa karşı da olsa herkes islamı bilme mükellefiyetinden kurtulamaz. Çünkü bu insanlık, ilim ve Türkiye'de yaşıyor olmanın yüklediği mükellefiyettir.

Türk toplumunun dünya görüşü islamla belirlenmiştir. İslamın yaşanmağa başlanıldığı zamandan beri sosyal müesseselerin oluşmasında temel islamdır. Hukuku, iktisadî, ahlakî eğitimi ve öğretimi, siyasî hayatı islam yöneltmiş ve biçimlendirmiştir. Toplumun yüzyıllar boyunca bütün sosyal müesseseleri islâmî hareketleri taşımıştır. Toplumun şuurunu, düşüncesini ve hareketini islam tayin etmiştir. Herne kadar yarım asır önce siyasî ve bazı yönleri ile sosyal bir değişim varsa, meydana gelmişse de bu toplumun karakterinin ve sosyal bünyesinin bütünüyle başkalaşmasını sağlayamamıştır. Değişimin tam sonuca ulaşmaması da islamı bilmemeğe bağlıdır, onun sonucudur.

Türk toplumunun sosyal bünyesinin tahlili islamı eğitime ve geniş bir islâmî kültüre sahip olmakla mümkündür. Önce islam hakkında bütünlük kazanmış bir fikre dayanılmalıdır. Bunun için islâmî kaynaklarla buluşmak, onlardan yararlanmak gerekir. Toplumun müesseseleri ile ilgili kaynaklar şu anda sosyal konularla uğraşanların yararlanmalarına sunulmamıştır. Daha doğrusu aydınlar tarihi gelişim içinde yaptıkları ile kendilerini bu kaynaklardan mahrum etmişlerdir.

İslâmî kaynaklar - bilindiği gibi - arapçadır. Az bir kısmı Türkçe ve Farsçadır. Özellikle edebî sahada olanları. Selçuklularda ve Osmanlılarda ilim dili arapça olagelmıştır (b) İslâmî kaynak eserler bu yüzden arapçadır. Zaten şimdi türkçe olanları bile anlamak imkânına sahip değiliz. Ancak yabancı dil öğrenircesine çalışarak - Osmanlıcayı öğrenebiliriz.

O halde islamı öğrenmek iki yolla mümkün olabilir. Aydınlarımızın gayretlerini arapçaya ve Osmanlıcaya yöneltmeleri veya kaynak eserlerin bugünün diline kazandırılması. Her iki durumda da güçlükler ve engellerle karşılaşmaktadır. Aydınlarımızın bu dilleri öğrenmeleri oldukça zordur.

Çünkü arapça ve osmanlıca öğreten kurumlar aydınlara yaklaşmadıkları gibi, düzenin şartlı yetiştirdiği aydınlar da bu kurumlarla ilişki kurmağa yanaşmamaktadırlar. (Halbuki bu aydınlar her konuştuklarında islamî bir kavramı veya müesseseyi yanlış olarak ele almakta ve yargılarıyla onları suçsuz yere mahkum etmektedirler.) Zaten bu müesseseler aydına yönelik, onların ihtiyaçlarını karşılayacak bir biçimde teşkilatlandırılmamışlardır. Topluma din adamı yetiştirmek gibi anlamsız ve tarifsiz bir amaçla kurulmuşlardır. (c) Oysa Türkiye'de tabana yaygın bir islamî eğitim yanında daha önemle aydını islamî öğrenme araçları ile kuşandıracak müesseselere ihtiyaç vardır. Toplumu yöneltecek ve teşkilâtlandırarak olan aydınlardır. Onların islamdan habersiz oluşları bu kargaşalığı doğurmakta, bilgisiz ve şartlı yanlış yargıların vebali onlara yüklenmektedir.

Kaynak eserlerin bugünkü dile kazandırılması başvurulması gereken yollardan biridir. Ama ondört yüzyılın biriktirdiği bu kaynakların tercümesi imkânsızdır. Bunların ancak önemli olanları çevrilme imkânı çerçevesine girer. Zaten gücü yetenler tüm imkânsızlıklara rağmen bu konuda çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu yol uzun ve sürekli çalışmalar yapılsa bile yine de aydınların kaynaklara kavuşmasını sağlamaya yeterli değildir. Bütün kaynakların türkçeleştirilmesi imkânsız olduğu gibi yararsızdır da. Çünkü araştıranlar islamî düşünce dialektiğine bu yolla zor ulaşabilirler. Doğrudan kaynaklara eğilmeğe çalışma görünürde tutarlı ve tek yol sayılabilir.

Türkçede islamî kaynak eserler ve çalışmalar çok azdır. Bir iki tefsir ve Kur'an-ı Kerim meali (d) yanında sadece bir temel hadis kitabı tam metin olarak tercüme edilmiştir. Bunların dışında tefsir, hadis, fıkıh kelim gibi konularla ilgili türkçede kaynak eser yok gibidir. Tarih çalışmalarına ise yenile başlanmıştır. Fakat islamî tarih kitapları yine de anlayamayacağımız, yararlanamayacağımız bir yerdedir.

Bunların şimdiye dek türkçede yararlanılabilir duruma gelmemiş olmaları ilim dilinin arapça olmasındandır. Türkler müslüman olduktan sonra ilmî çalışmalarını arapça olarak sürdürmüşlerdir. Türkçe olanlarından - özellikle tarih ve edebî - ise harf ve dil başkalaşımı dolayısıyla yararlanma hakkını kaybetmiş durumdayız. Bu yolla fikir hayatımızda bir kopukluk meydana gelmiştir. Aydınların topluma yabancılaşmasını doğuran sebeplerden birisi de dil ve harf başkalaşımıdır. Harf ve dil başkalaşımı toplumu ölü bir hale getirme sonucunu doğurabilirdi ama şahsî çabalar ve sonradan yapılan bazı düzeltmeler bu durumu bir dereceye kadar değiştirmiştir. Toplumun canlılığını korumasını sağlamıştır.

İslâm hakkında konuşmak herkesin hakkıdır. İslamî kaynaklar bu konuda herkesin konuşmasını gerekleri ile açıklar. İslam cihanşumûl (evrensel) bir dindir. İnsana ilgilenmedinin kendisi için yararlı olacağına teklifiy-

le yönelir. İnsana yeni bir yaşayış düzeni, dünya görüşü takdim eder. Bu yüzden onu hakkında herkes konuşabilir. İslam türk toplumunda yaşayan insanların varlığını oluşturan tek müessir güçtür. Türkiye'de yaşayan herkes İslamî konu ve meselelerde konuşmak zorundadır. İnsan insanî ve İslamî problemlerle ilgileniyorsa konuşmalıdır. Ama konuşurken tutarlı olmak zorundadır, dayanıklı olmak zorundadır. Tutarlı ve dayanıklı - kaynaklı - olma mecburiyeti tutarsızlığını tesbit edildiği ve kendisine ulaştığı zaman daha da bir kesinlik kazanır. Konuşmanın sorumluluğu vardır. Ama konuşanlar kendi düşüncelerine göre İslamı kesip biçmektedirler. Hiçbir araştırmaya, incelemeye, sathî bir çabaya bile ihtiyaç duyulmamaktadır. Bir mesele hakkında konuşulurken onun bütünlüğü göz önünde bulundurulur. Keyfiyet ve kemiyeti (Niteliği ve inceliği) tesbit edilir. Dialektiği kavranır. Ama İslâm hakkında böyle bir gerekliliğe inanmadan yargıda bulunulmaktadır. Tarihi müesseseler de genellikle bilmeyenler tarafından mahkûm edilmekte bu konuda bilenlerin çabası - az olmaları sebebiyle - birşey ifade etmemektedir.

Aydınımızın elindeki malzeme ve bilgi ile istenirse de İslamî konularda - yani toplumu ve ferdi ilgilendiren her konuda - yanlış konuşmağa imkân yoktur. Eldeki araçlar toplumu tahlil etmeğe yeterli değildir. Çünkü tarihi dil bilinmemekte, toplumun dili anlaşılmamaktadır. Bu yüzden de hayalî düşünce ürünlerine dayalı yanlışlar, iftiralar, iyimserlikle söylersek yanlışlar sürüp gitmektedir. Yanlışlara ve yanlışlara dayalı fikir ortamında doğruları bulmak ve eylemek imkânı kalmamaktadır. Özellikle türk düşünce hayatını ellerinde bulunduranlar ve üniversitelerimizde gençliğe yön verenleri burada belirtmek gerekiyor. Görevleri toplumun aydın grubunu eğitmek, yetiştirmek olan bunlar bile İslamı öğrenme araçlarına sahip değildirler. En fazla yanlışya düşme ihtimali olanlar ve yanlışlar, yanlışları yayanlar ve iftiraları «bilim gıyısı» giydirenler de bunlardır.

Arapça bilmeden, eğer buna imkân bulunamamışsa, hiç olmazsa türkçede kaynak olabilecek bir iki esere başvurmadan ve bu konuda bütünlüğe ulaşmadan İslam ve türk toplumu hakkında konuşmak imkânsızdır. Bu durumda olanların susması ve hemen araştırmaya başlaması ilk görevidir.

Bu yazımızda İslamî kaynakların neler olduğunu ve nasıl inceleneceğini ele almadık. Çünkü aydınımızın büyük kısmı bu seviyeye gelmemiştir. Uzun kopuş ve baskı dönemi sırasında halkın sahip çıktığı ve taassupla sarıldığı örf ve adetler, gelenek ve görenekler İslam sanılmaktadır. Bazı yerlerde doğruya isabet edilerek bunlar değerlendirilmeğe çalışılmaktadır. Halbuki halk bunları da derleyecek imkânda değildir. Sahip çıkılan ve taassupla sarılan bu İslamla karışık geleneğin tahlili İslamî eğitim sürecinden geçmiş ve İslamî araçlar sahip aydın tarafından yapılabilir. Türk toplumunun yapılacak tekliflerin buradan geçeceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Bu sayfada sağlıklı bir dünya görüşüne ulaşılabilir. İslâmın dünya görüşünün insanî evrenselliği görülecektir.

Ama önce türk toplumuna teklifleri olanların, islam adına konuşmak zorunda kalanların saplantılarını yenip tutarlılık kazanmağa çalışmaları, yani kaynaklarını islamileştirmeleri gerekmektedir. Yanılgıdan kurtulmak için İslamî kaynaklara yönelmek zarureti vardır. Bu insanî bir vazifedir. Yerine getirilmemezse gerçeklerin anlaşılması gecikecek, zarar gören yine türk cemiyeti olacaktır.

Açıklamalar

(a) Özellikle islam dininin sadece inançla ilgili olmadığı sosyal kurumları ve bir düzeni teklif ettiği, insanları bir toplum ve devlet olarak teşkilatlandığı bugün artık açıkça bilinmektedir. Hiçbir din sadece inançla yetinemez. Bu dinin uygulanabilir olmasını, canlılığını yitirmesi demektir. Dinlerin bir kısmı dolaylı olarak sosyal kurumları etkiledikleri halde - ki hristiyanlık böyledir - islam dini bunu dolaysız gerçekleştirebilir. O son peygamberin zamanından beri bir toplum düzenini de yaşatmıştır. Sosyal kurumları ile yerleşik bir düzenin kurulmasını teklif etmiş ve bunu gerçekleştirmiştir.

(b) İslam bilim dili devletin müdahalesi olmadan halk tarafından arapça olarak yürütülmüştür. Müslüman topluluklar kendi kendilerini teşkilatlandırmışlardır. Bu yüzden islamî arapça ilim dilinin devletin baskısı ya da müdahalesi ile oluştuğunu zannetmek yanlıştır.

(c) İslamda din adamı yoktur. Ne böyle bir sınıf ne de grup vardır. Tarih içinde «ülemâ» diye anılan bilginler, bugünkü din adamının gördüğü işi de görmüşlerdir. Dinî tekelleri altında bulunduran ve özel olarak yetiştirilen görevleri sadece bazı ibadetleri yaptırmak olan din adamı sınıfı cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde ortaya çıkmıştır. Gerçi camilere İmam - müezzin - kayyım - tayin edilmesi osmanlı döneminde de vardır ama bunların görevleri zamanımızdan farklıdır.

(d) Bunlar Elmalılı Hamdi Yazârın, T.C. ince hazırlatılan, tefsiri ile M. Vehbi Efendi'nin Hulasatül Beyan fi Tefsiril Kur'an adlı eserleridir.

Türkiye'de yeni harflerle Kur'an tercümesi ve mealleri ancak üç-dört tanedir. H. Basri Çantay, O. Rıza Doğrul, A. Tüzüner ve F. Yavuz'un çalışmalarını burada saymak gerekir.

Tek türkçe genel fıkıh çalışması ise O. N. Bilmen'in islahatı Fıkhiyye ve Hukuku İslamiyye Kamusu'dur. Bu konuda küçük çaplı yeni yayınlar tatmin edici olmaktan uzaktırlar.

SAN'ATKÂRDA CEMİYETİ BULABİLMEK

Necip Fazıl KISAKÜREK

«Bu cemiyetin:

Dini mizâcı Süleyman Çelebi'de...

Derinlik ve olgunluğu Mevlânâ'da...

Mâverâ humması Yunus Emre'de...

Kahramanlık hayali Battal Gazi'de...

Aksülamel ve isyan psikolocyası Köroğlunda...

Nükte ve hicvi Nasreddin Hoca'da...

Halk duygu kumaşı Karacaoğlan'da...

Hassasiyet cevheri Fuzulî'de...

Edâ ve (estetik) ruhu Bâkî'de...

Kuru mantık ve akli Nâbî'de...

Belagat ve hırçınlığı Nef'î'de...

Şive ve zerafeti Nedim'de...

İrfan ve inceliği Şeyh Galip'te...

Usûl ve sistemi Kâtip Çelebi'de...

Tarih ölçüsü Naimâ'da...

Nas ve kalıp bilgisi Ebussuud Efendî'de...

Görgü ve merakı Evliya Çelebi'de...

Maverâ görüşü İbrahim Hakkî'da...

Dekor zevki Yesârî'de...

(Plastik) fikrî Sinan'da...

(Fonetik) fikri Dede Efendî'de

Ve bütün bunların hepsi, başka başka mikyas ve kıratlarda hepsindedir.»

(Tanrı Kulundan Dinlediklerim c. 1 s: 148)
Cemil MERİÇ

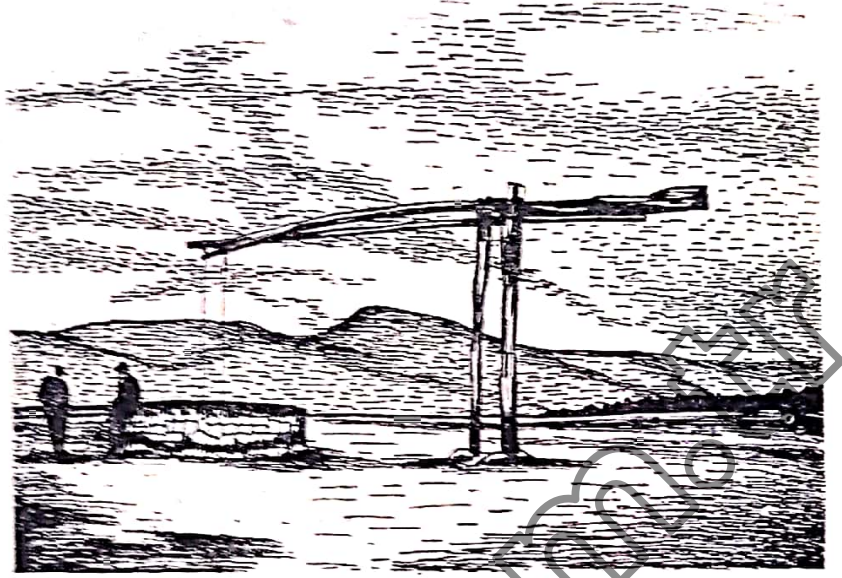
A R G O

«Argo, kanundan kaçanların dili. Uydurma dil, târihten kaçanların...
Argo, korkunun ördüğü duvar; uydurma dil şuursuzluğun. Biri günâhları
gizleyen peçe, öteki İrfânı boğan kement. Argo, yaralı bir vicdânın sesi;
uydurma dil, hâfızasını kaybeden bir neslin. Argo, her ülkenin, uydurma
dil, ülkesizlerin»

(Bu ülke s. 17)

OTUZÜÇ

BEKLENEN

Y. ÖMEROĞLU

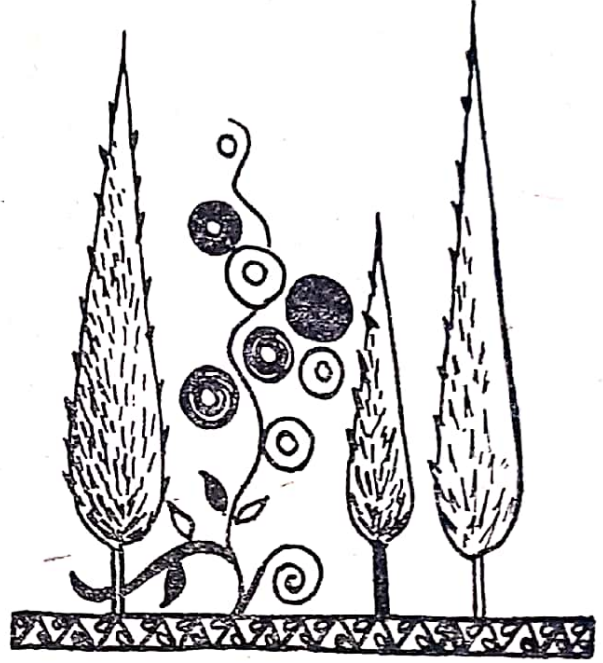
Dönen kağıt tekerlekleri
Yaşayan ben değilim
Bir tûmden iki parça
Parçalar ben değilim

Gün doğsun gün ortasından
Taş alsın Ebabil kuşları tırnaklarına
Perde çekilsin kentin masum sokaklarına
Yağan taşlar hep kent meydanlarına

Top değil kelp istiyorum
Yıkıp yıkıp yok etmeyen
Bir bahar gününde yemyeşil
Selvi gibi yeşeren...

Zaman sessiz yer çöl değil
Beklenen zaman içinde inandığım ses
Tamamlanacak «tamamlanacak nur»
Ben geçmeye hazırım öt artık beklediğim sûr

ÖZLEYİŞ

F. DAĞLI

Kör geceydi içimde,
Yıllar yılı taht kuran...
Ve geceydi duyuran
Dünyayı kara kara,
Işıklarla dolduran.

Bu ışıklar karanlık
Işık görünür gece,
Bu çözülmez bilmece
Lif lif açılır, durur
Sabah, sabah gelince.

O sabahı bekledim.
O, içimde yıllardır
Sararmayan bahardır.
Ve gözlerim açıldı,
Şimdi sonsuzluktadır.

Sonsuzluk içimde ruh.
Duyan, gören bir mana.
Adını ana ana,
Tutarak elimizden
Götüren ak zamana.

Ey sonsuzluk, sonsuzluk!
Derdimize derman ol.
Ey, bembeyaz sonsuz yol
İçimize bir yumak,
Halinde akarak dol!

Rıfki KAYMAZ

OTUZBEŞ

UMUT

İsmail UYMUR

Bir çocuk dirilir her gün apartman odalarında
Hasretle özler bahçeleri ağaçları özler yani yeşili
Demir kitlesi ağırlığıdır duyulan göz kapaklarında
Görünce ağlar balkondaki boynu bükük karanfilli

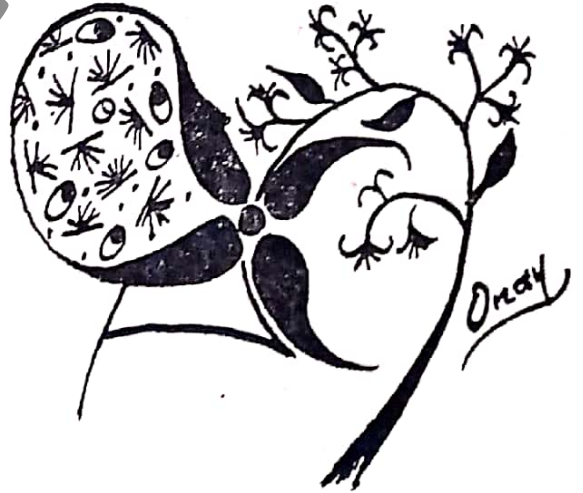
Elleri hep yeşil için çırpınır gözleri görmek için
İçinde hırçınca ormanların hür havası eser
Her gün duyduğu bir mekanik saat sesidir çin çin
Akşam olur güller der, düşünde güller, uyanır güller.

SULAR MI UYANMIŞ?

Asûde bir ömrün geçişi gibi
Gözlerin, bir günü akşama bağlar
Sabır tüketen bir hasret gibi
Sözlerin, haberi yollara bağlar

Günümüz, toz duman, olmaza akın
Baskına çareyi bulmaya yakın
Sular mı uyanmış? Cemreye bakın
Bu haber, başımı kavgaya bağlar

Onurun kavgamın ihtişamıdır
Gözlerinde ümit; kan akşamıdır
Deveran! bu gecenin sallanışıdır
Kalkışın, yolları sabaha bağlar.

İsmail Atabek

OTUZALTI

S E S L E R

RÜŞTÜ
ECEVİT

Günlük hayatımızda bir sürü ses duyarız. Ağlayan, gülen masum çocukların sesi, kuş sesleri, pazarlarda çığırkanların, vitrinlerdeki plâkların, sokak ve caddelerde arabaların sesleri. Papağan sesleri... Karga sesleri...

Sesler... Sesler... Bed, net, ulvi, muhrik... Seslerin de yerli ve yabancı çeşitleri olabilir mi? Niye olmasın. Elbette vardır. «Monser», «Mad-mazel...», «Avrupa ne demektir biliyor musun?» «Avrupa, medeniyet, refah, intizam, metot, düşünce...» dir. Beyoğlu sokaklarında her önüne gelene ayak üstü nutukları çeken Tanzimat, Merutiyet ve Cumhuriyet aydınlarının bed sesleri, yabancılaştırmışların sesleri,

1972 Martında Beyazıt camiinde bir cenaze namazı kıldık. Bir de baktık dışarda bando... çelenkler... Ve Mozartın ölüm marşı... Omuzumda bir el, karşımda duran bir Fransız doktora talebesi ve sesi: «Ölen hıristiyan mıdır?»

Radio düğmesine el uzatmakla «güncel yaşamınızı düşsel saptamalardan uzak, parasal olanakların güvencesi içinde sürdürünüz... Kuram bireyi olmayınız...» Sesi vurulur yüzümüze. «Anayasal doğrultuda uygarlaşalım! Bunlar uygar ulusların gereksinmesidir!» Papağan sesleri...

Hoca sınıfa girer, «çocuklar: yaratılış ve evrim hakkında dinsel ve bilimsel iki teori vardır. Ama akla, bilime, mantığa uyanı Darwininkidir» der... Bunun aksini ve doğru olanını SSCB de söyleyebilir misin? Hayırlı Çünkü bizde hürriyet vardır. Görmüyor musun Soljenitsin «Gulag Takım Adaları» nı neşretmekle yurdundan yuvasından oldu. Söz hürriyeti ne demek? Kuzu kurta teslim edilebilir mi? Bu toprağın gerçek sahibi ve gerçek fertleri sen ol, söz ve fikir hürriyeti işte. Tam aksine...

Nasıl garâbetler diyarı haline getirildi bu vatan. Nereden geldi bu ithal başlar ve onların sedâları. Gümrük uyuyor muydu, nasıl palazlandılar?...

Evet Sesler... Nerde bu toprağın, bu cemiyetin ve bizim öz sesimiz? Kısacası medeniyetimizin sesi.

Bu sesleri duyabilecek kulak varsa, zaten o sesler bizim ruhumuzda uğultular halinde asırlardır devam ediyor diyebiliriz.

OTUZYEDİ

H A D

İshak PEHLİVANLI

Mülkün esası adalet olduğu gibi, adalet de; bir Had, bir Hadde riayet. Hadde tecavüz etmeme, Had bilme ahengidir.

Ömrünün ekseriyetini ilme, okumaya ve okutmaya vermiş, yani peygamber mesleğiyle mesleklenmiş bir müslüman büyüğü diyor ki: «Bana bu yolda bunca senedir ne öğrendin?» deseler. «Hadde tecavüz etmeme-yi» diye cevap verirdim.

Evet mümin haddini bilen insandır.

O evvela inanmakla, inandığını ikrarla haddini bilmiş, hakkına riayette ahdetmiştir. Elestü bezmindeki cevabı kulluk haddini bilmişliğinin senedir. «Ahdinden mes'ul» olacağı ölçüsü de ona haddini bilmeyi emreliyor. Mutlak kitapta «Bir damla sudan halkedildiği» nin hatırlatılması ona haddini bildirmek içindir.

Maddecî; istikbali hadde tecavüzden bekler. Yani bazı imkanlarla emeline muhakkak ulaşacağını vehmeder. Ulaşamayınca da çok defa bunılır. Buhrandan buhrana sürüklenir. Bugün batı gençliğinin çektiği bunalım bundandır. Dudaklarındaki çatlaklık, tevekkül pınarından su içememesindedir.

Doğulu, (Hindli) her şeyi tesadüfe yani kendinde tevekküle (tembel tevekkülüne) bırakır. Tedbiri ihmal eder ve her türlü çıkmazın bataklığına saplanır kalır.

Bizim medeniyetimizin yoğurduğu insandır ki; ifrat yok, tefrit yok, hırs yasaklanmış, vurdum duymazlık bertaraf edilmiştir. Ümit kesme «falsıklık» addedilirken, gafillerin perişan olacakları da ihtar edilmiştir. Buğuzda da muhabbette de bir ölçü vardır. «Sevdiğini Allah için sev, buğuz ettiğine Allah için buğuz et» Ne yahudide olduğu gibi kendinden başka herkese alabildiğine duyulan kin ve düşmanlık, ne de hıristiyanlıkta olduğu gibi kilise duvarlarını kalb resimleriyle süsleyen gerçeksiz muhabbet, İslamda muhabbetin hakikati olduğu kadar buğuzun da yeri vardır.

OTUZSEKİZ

Bir bakıma cennet had bilmenin mükafatı, cehennem ise had ölmeliğın, ya da kör nefsin, bencilliğın bu dünyada terbiye edemediğı nefsi öbür dünyada azapla terbiyesidir.

Müslüman; davaya hizmette bile haddini bilir her türlü tedbiri, gözü karalığı ve fedakarlığı seve seve yapar, «tevfik Allahtandır» der, neticeyi ona bırakır.

İnsan iki saikten hareket eder. Kinden veya aşktan. İmamı Rabbani Hazretleri «La kılınıcı çekilmeyince **İllallah** sarayına girilmez» buyuruyor. Evet red edeceklerini red edip gönlünü masivadan temizlemedikçe, inkarı kovup, her türlü putu devirmedikçe imanın saadet dairesine girilemez.

Hız. İbrahim Peygamber de işe evvela put kırmaktan başlamıştır. Kabenin hakkı puttan arınmak putun layık olduğu da parçalanıp atılmaktı. Tasavvuf baştan sona had bilme işidir. Seyir ve suluk had bilmekle kat edilir. Cebrail miracta resullaha Sidretil müntehaya kadar refakat etti, oradan öteye bir adım giderse yanacağını söyledi ve gitmedi. Kalan yolu Allahın resulü aşkla yürüdü.

Savaş bir had meselesinin, Haddini bilmeze had bildirme işidir.

Sen ey asrın kahramanı, gel, hadde had koy.

«Varalım had bilmeze had bildirelim de.»

Şekil, kılık, kıyafet ve mekan değıştirmiş tecavüzkar putları zihinlerden sök at. Sonra Hız. İbrahimin baltasıyla meydanları temizle, iri putun omuzunab altayı as ve putun kulları ile ebedi diyalektiğini kur. Onlarla istihza edip hadlerini bildir.

Suçun ceremesi ceza olduğu gibi inkarın ceremesi de helak olmak. İmanın mükafatı inananı ölümsüzlüğe erdirmek. Ezel ebed çizgisi üzerindeki rayına oturtmaktır.

Ne mutlu onlara ki hakları Kur'anla tayin ve tesbit edilmiş, hadleri vahyle sınırlanmış. Ne bir santim, ileri ne bir santim geri. Onlar gö-nüllerini gayrdan temizlerler aleml halktan aleml emre giden yolun hadde riyaetle mümkün olduğunu bilirler.

Bu da gönlün haddidir.

Yolları açık olsun o had çizgisinde gidenlerin.

İstanbul... Bir kültür beldesi... Koca bir tarih potansiyeli çeşitli yazılara konu olmasına rağmen yeterince tanınmayan şehir... Tarihin derinliklerinden günümüze gelen bu şehir uzun hayatı boyunca iki büyük imparatorluğa taht şehirdiği yapmış nadir şehirlerden biri... Kuruluşundan hemen sonra büyük bir medeniyetin merkezi olmuş bu medeniyetin izlerini bugünlere getirmiş, ama bu izlerin büyük bir kısmı bugün silinmiş yarın daha da silinecek.

İstanbul günümüzde de bir kültür ve sanat merkezidir. Adeta yurdumuzun can damarıdır. Ama bu özelliğine rağmen tarihi özelliğini her geçen gün kaybetmekte, daha da tanınmaz bir çehreye bürünmektedir.

Biz bu emaneti, bu mukaddes şehri tanımaya, ona saygı duymaya ve tarihini yaşatmaya mecburuz. Eğer bu şehre sahip çıkmıyorsak, 2,5 milyon içinden çok az bir kişi sahip çıkıyorsa suçumuz büyüktür. Biz bunun sebebini aramalıyız. Biz kimiz? kendimizi yeterince tanıyormuyuz? Bu sorulara tereddüdsüz herkesin «evet» cevabını yapıştırmasını gönül ne kadar arzu edirdi. Bizi kendimize unutturmaya çalışmışlar çalışıyorlar ve başarıyorlar. Ama bunun karşısına fert fert çıkan kimseler de bizi bu gaflet uykusundan uyandırabilecekler mi? Bizim kendimize sahip çıkmamız tarihimize sahip çıkmamız demek olacaktır. Bunun da ne demek olduğunu, ne büyük sorumluluklar yükleyeceğini idrak etmeliyiz. Biz ancak bu sorumluluğu yüklediğimiz an bir bütün olarak yukarıda sözü edilen soruya rahatça «evet» diyebileceğiz. Bu bizim atamıza saygı duymamızı onun eserlerine saygı duymamızı sağlayacaktır. Zaman içinde bunu bize zorla unutturmuşlar ama hatırlamakta sanıldığı kadar zor olmayacaktır.

Bugün İstanbulun çehresinin gün geçtikçe büyük bir hızla değişip tarihi değerini kaybetmesi bizim kendimizi unutmamızın neticesidir. Dünyanın medeniyeti bu şehre çok şeyler vermiş, bu şehrin önüne çıkan fırsatı iyi değerlendirmiş. Geçmişe objektif bir gözle bakacak olursak her şeyden önce bir şehircilik görüyoruz. Atalarımızın mimarı silüete çok önem verdiğini görüyoruz. Misal mi? İşte Selimiye... Selimiye neden taht şehri dururken bir eyalet şehrine yapılıyor? Zira İstanbul o günkü haliyle Selimiye gibi büyük bir eseri bünyesine alamıyacaktır. Çünkü şehrin mimarı silüeti tamamlanmıştır. Bu eser İstanbulla yapılsaydı mimarî ağırlık dengesini kaybedecekti. İşte bunu düşünebilen zihniyet var başta. Ama bugün durum değişmiş. Elbette bugünkü dertler gelecektir bu şehrin başına, senin bir şehircilik anlayışın yoksa. Bugün, Boğaz içi ve Haliç kıyıları tamamen dolmuş durumda Halicin iki yanı fabrika dolu

Haliçte pis kokudan geçilmiyor. Boğaziçi ise gün geçtikçe kararıyor. Nizamızsız intizamızsız, gereksiz yapılarla dolduruluyor. Bir defa şunu düşünelim. Neden Haliç için «altın boynuz» boğaziçi için dünyanın cenneti, deyimleri kullanılmıştır? Herhalde bunlar bedavadan verilen ünvanlar değil. Bugün her iki mahallinde mimari görünüşü değişmiş. Dün yalılar, köşkler, mesire yerleri ile kaplı olan bu yerler bugün yersiz fabrikalar, bir sürü taş yığıntıları ile doldurulmuş. Haliçte hiç olmayan Boğaziçinde ise tek tük kalan tarihi ahşap binalarımız sırf ticari gayeler için kasten yıkılmaktadır. Hem boğaziçinin güzelliğini korumak, hem de kanunsuz olan bu işlemleri durdurmak için dur diyecek biri çıkmayacak mı acaba?

Tarihinde şehircilik anlayışı için de işlenen İstanbul sadece bu kadarıyla kalsa. Bugün o dillere destan eski İstanbul mahallelerinde tamamen yok olmuş münferit olarak bazı mahallelerde bulunan sokaklar (Sokak demek caize) de yok olmak üzere. Eğer bu da giderse «Eski İstanbul» sadece kitap sayfalarında ve masallarda kalacak. Biz İstanbul gibi zenginliği değerlendiremiyoruz. Turizmi sadece tabiat güzelliği Plaj Otel zanneden bir zihniyetimiz var. Turizmi tarihe tercih ediyoruz. Yazık bu anlayışımıza. 2. Dünya savaşında yerle bir edilen Berlin'in bir mahallesini açık müze olarak yeniden ihya eden Alman tarih anlayışı nerde kökü tarihi yıkmaya yarışına giden bizlerin tarih anlayışı nerde? Hangisi daha doğru? İlerlemek, batılasmak için tarihimizi inkar mı edeceğiz?

İstanbulu tarih ve tabiat yönünden korumak bizim için vazifedir. Bu bizim fikriyatımıza yerleşmelidir. Mademki fikriyatımızda tarihimizin yeri büyüktür. Tarihimizin medeniyetimizin imzası olan ata yadigarı bu şehri korumakta vazifemizdir. Ama bizdeki bu vazife tersine işliyor. Öyleki tarihi binaları çeşitli renklere boyadığınız yetmiyorda yıllarca bu memlekete hükmetmiş padişahların türbelerini dahi akıl almaz şekilde boyayıp gazete, kitap v.s. afisleriyle dolduruyoruz. İşte bizim eski eserlere saygı anlayışımızda bu... Bir yanda yokları aslında uydurarak var etmek çabasında olan bir zihniyet bir yanda vatan millet nutukları ararken atamıza ve onun eserlerini kirleten bizler... Her iki zihniyette tarih önüne çıkacaktır. Ve elbet tarih bizden hesap soracaktır. Artık bu gafletten uyanmalıyız. Kendimize dönüp kendimizi tanımalıyız. Biz yapmadığımız gibi yapanlara da destek olmuyoruz. Gerçekten iyi niyetle İstanbulun tarihi değerini kitap, fotoğraf, film ve maket olarak yaşatmak isteyen sanatçı gönüdaşlarımızı desteklememiz gerekir. Onlara hiç olmazsa maddî veya manevî yönden yardımcı göze almalıyız. Bu tarihimizi unutturma savaşına engel olacağından biz buna yardım etmeliyiz. Bu bize azda olsa tarihimizi ve atalarımızı tanımaya vesile olacaktır. Aklımızı başımıza toplayıp kendimizi toparlamalıyız. Bugün bir kültür ve sanat merkezi olan İstanbulun dejenerelere olup çökmesi bir medeniyetin Muşahhas misalinin ortadan kalkması demektir! Buna dur demeye mecburuz!

MİLLÎ SİNEMA'NIN MUHASEBESİ

Salih GÖKMEN

«Türk Sineması ancak, köylüsü ve şehirlisi ile, manevî kıymetleri maddeden üstün tutan Müslüman-Türk halkının inançları, millî karakterleri, gelenekleri ile yoğrulmuş, Anadolu gerçeğini yansıtan filimler vererek «Millî Sinema» hüviyetine kavuşabilecektir.»

Tohum Dergisi'nin Ağustos 1964 sayısında Yücel Çakmaklı'nın «Millî Sinema İhtiyacı» adlı yazısından alınan bu paragraf, 27 Mayıs ihtilâli sonrasında Yeşilçam'ı kaplayan ve görünürde ismi «Toplumsal Sinema» olan sol filimler akımına karşı ortaya konmuş bir endişeyi dile getiriyordu. Ancak bu düşüncenin sinemaya uygulanabilmesi için daha altı yıl beklemek gerekecekti. Bu arada Millî Sinema üzerine herhangi bir teorik çalışma yapılmadığı gibi, bu süre içinde rejî asistanlığı ile meşgul olan Yücel Çakmaklı dışında bu konuya ciddi bir şekilde eğilen yeni bir kimse de çıkmamıştı.

1970 yılında «Birleşen Yollar» ile Millî Sinema ilk pratik eserini verdiği zaman, filmin içindeki bazı aksaklıklar, bir ilk başarı sevinci içinde kaybolmuştu. Ama mesele, bir atımlık barut olma meselesi değildi. Dolayısıyla mücadelenin devamlılığı için işin teorisinin sağlam belirlenmesi gerekiyordu. Nitekim Millî Sinema olayı, Millî Türk Talebe Birliği Sinema Kulübü tarafından, tamamen temelden ve yepyeni bir görüş açısıyla ele alındı. Artık Türk Sinema Ortamında, Ulusal Sinema ve Devrimci Sinema'nın yanısıra bir Millî Sinema'nın varlığından da bahsedilmeye başlanmıştı. Ancak nedense, gerek Yücel Çakmaklı, gerekse M.T.T.B. Sinema Kulübü, ilk çalışma döneminde meselenin temelini gerektiği gibi inemedi. Bu dönemde Yücel Çakmaklı, Çile ve Zehra gibi idolojik yoğunluğu çok az filimler yaparken, Sinema Kulübü'nün tarifi de «Türk halkının kendi tarihinden, geleneklerinden, kültüründen, gelen unsurları, yani kısaca Türk insanın yaşama biçimini sinemada yansıtmak» şeklinde çok şekli bir tarzdaydı. Bu yuvarlak tarifi içine, yerli filimlerin % 80'i çeşitli vesilelerle gayet rahat girebilirdi.

10. Mart 1973'de yapılan Millî Sinema Açık Oturumu, meseleye başka bir boyut ve bir derinlik ekledi. Oturuma, Halit Refiğ, Metin Erksan, Duygu Sağıroğlu gibi ulusal sinemacıların katılmış olması, en azından Millî Sinema'nın, Ulusal Sinema ile olan farklarının ortaya çıkması yönünden faydalı oldu. Bu oturum sonucunda Millî Sinema'nın, millî kültürün yansıması olduğu ortaya çıkmıştı. İlim, sanat ve dinden meydana gelen millî kültürün yanısıra, özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemindeki yaşayışların örnek alması gerektiği de tarife eklenmiştir. Böylece, sadece toplumumuzda bugün varolan durum ve davranışları sinemaya aktarmayı teklif eden Ulusal Sinema ile birtakım farklar ortaya çıkmıştı.

KIRKİKİ

Yücel Çakmaklı'nın «Oğlum Osman» ile «Kızım Ayşe» filimleri, açık oturum sonrasında ve bu yeni tarif ışığında çekilen eserlerdi. Her iki filmde de dinî motifin belli bir ağırlık kazandığı, bu arada - özellikle Kızım Ayşe'de - bugün toplumumuzda çok rastlanan bir probleme parmak basıldığı görülüyordu. Ama filimlerden gereken ve istenen sonucun alınamaması, bir teori ve uygulama eksikliğinin varlığını hâlâ göstermekteydi. Nihayet Millî Türk Talebe Birliği Sinema Kulübü, meselenin teorik boşluklarını doldurmaya çalışırken, Yücel Çakmaklı da filmografisindeki en iddialı ve o oranda en uzun hazırlanma dönemine sahip eserini, «Memleketim»i çekiyordu.

Bugün, hem Sinema Kulübü'nün yeni teorik çalışmaları sonucunu vermiş, hem de Yücel Çakmaklı'nın son filmi Memleketim, sinemalarda vizyona girmiştir. Her iki çalışma da şüphesiz kendi alanında tam olgun şeklini almış olmadığı gibi, karşılıklı etkilenmeyle zaten daha olumlu bir yöne doğru gidecektir. Bu sebeple biz burada her iki çalışmanın vardığı en son şekli vermeyi uygun bulduk.

Memleketim, Viyana'da müzik tahsili yapan batılılaşmış bir genç Türk kızı (Filiz Akın) ile, yine aynı ülkede tıp ihtisası yapan idealist bir erkeğin (Tarık Akan) sevgilerini ve memleketini aşkına tercih edip yurduna dönen genç doktorun hikâyesini konu almaktadır. Film, zamanla kendi benliğine kavuşan genç kızın yurda dönüp sevdiği genci arayışı ile devam eder. Görüldüğü gibi filmin ana teması yine bir aşk hikâyesine dayanmakta, yine birtakım şahsî maceraları, kişilerin gerçek yolu görmesinde rol oynamaktadır. Filmin bu ticarî kalıbını bir yana bırakırsak, yurt dışına tahsile giden gençlerimizin durumu, Anadolu'ya hizmet amacındaki genç doktorun psikolojisi ve Almanya'daki işçilerimizin çocuklarına kendi dillerini ve ülkelerini öğretmek gayesindeki genç bir öğretmenin çabalarını Memleketim'de görebilmek mümkün..

Ama bütün bu tek tek parçaların bir bütün içinde oturtulduğu ana kalıp nedir? Filmde gösterilen bu münferit çözüm yolları, sonuçta bugünkü düzenin onbinlerce aksak noktasından sadece üç-dört tanesine çare göstermekten öte bir mesaj getirememektedir. Peki geri kalan binlerce problemin çözümü nerededir? Ayrıca filmde verilmek istenen, —ki filmin sonunda jenerik fonunu teşkil eden görüntüler ve müzik de bunu doğrulamaktadır— bugünkü aksak düzenin biraz daha devamı için biraz taze kan yardımının ötesine gidememektedir. Ama bu nokta unutulmamak şartıyla Memleketim, yine de sırf maddî endişelere dayalı bugünkü sinema ortamında, sadece iyiniyetli çalışmasıyla ve ticarî kalıplar içinde azamî verilebilecek mesajın görülebilmesi gayesiyle bile seyredilir bir film..

Herşeyden önce şunu kabul etmek gerekir ki, **Millî Sinema, bir Millî Koalisyon değildir.** Yani Türkiye'deki her fikri eğilimi, toplumumuzda az ve

ya çok geçerliliği olan her görüşü belli oranlarda içinde toplayan bir sinema anlayışı değildir. Aksine, sinemanın topluma etki gücü ve böylece topluma karşı yüklendiği görev dikkate alınır, Millî Sinemaya gerçek şahsiyetini kazandıracak unsurun, belli bir görüş açısı olduğu görülecektir. **Millî Sinema, toplumumuzun bugün içinde bulunduğu karışık duruma doğrudan bir çözüm yolu teklif eden ve kendi içinde fikrî bir bütünlüğü olan güdümlü sinemadır.**

O halde Millî Sinema'nın fikrî niteliği veya öne sürdüğü çözüm yolu nedir? Meseleyi basit bir tarif geçiştirmesi içinde ele alıp «Milliyetçi Görüş» veya «Millî bir düşüncenin yansıması» diye çok yuvarlak şekilde belirtmek yanlış olacaktır. Hele bugün, yeni seçimlere yatırım yapmak için herkesin milliyetçi görüldüğü, milliyetçilik kelimesinin çok ucuzladığı bir dönemde yanlış anlamalara bile sebep olabilecektir.

Millî Sinema'nın fikrî temeli, tamamiyle İslâmî bir düşünce şekline ve yaşayış biçimine dayanır. **Millî Sinema'nın bu temel ve asli niteliğine ulaşana kadar, arada basamak vazifesi gören bütün diğer eski tarifler artık değerini kaybetmiştir.** İnsan yaşayışında akla gelebilecek en basit problemler bile, en kesin biçimi ile (yeni çıkacak problemlere ise «İcmâ» ve «Kıyas» yolunu açık bırakarak) çözüm yolunu göstermiş; sosyal, ekonomik, devlet idaresi, malî ve şahsî yönde olmak üzere çok geniş meseleler dizisine cevap vermiş olan İslâm inancının yansıdığı bir film, ancak Millî Sinema olabilecektir. Bu millî Sinema'nın tek bir türde, sadece bir mücadele sineması ya da militan bir sinema şeklinde sınırlanması demek - değildir. Verilecek muhtevadaki ruhun aynı olduğu, ama seyirciye ulaşmayı kolaylaştırmak için belli bir konu kalıbının bulunduğu dramatik türde filmler de, —meselenin özünde asla taviz vermemek ve mutlaka olumlu, dinamik ve İslâmî bir çözüm yolu göstermek şartıyla— Millî Sinema tasnifine girebilir. (Millî Sinema'nın teori ve uygulamasındaki diğer problemlere bu husustaki uzun bir araştırmada yer verileceği için, burada ayrıca belirtilmemiştir.)

«EDEBİYAT
GELENEĞİ»

MEHMET MENGÜÇ

İlk kalem denemelerini Millî Gençlik Mecmuasında (1968) gördüğümüz Mustafa Miyasoğlu yazı hayatını Tohum, Hisar, Türk Edebiyatı, Millî Gazete Sanat sahifesi ve San'at ilavesi, Yeni Sanat'ta şiir, deneme, makale, hikaye yazarak sürdürdü. Ayrıca bir tiyatro eseriyle (umutsuları) bitmemiş bir romanı var. Şiirlerini «Rüya Çağrısı» isimli eserle kitaplaştırdı. Şimdi de edebî mahiyetteki makale ve incelemelerini kitaplaştırıyor.

Kitab'ı teşkil eden makale veya deneme diyebileceğimiz bu yazılar gazete ve mecmualarda parça parça yayınlanmasına rağmen bir bütünlük arz ediyor. Ama «Edebiyat Geleneği» baştan sona bu mevzuyu ele almış bir inceleme eseri değildir.

Eseri yazarının ayrışına göre V. Bölüm'de görüyoruz. I. Bölüm san'at ve san'atçının yeri, ehemmiyeti ve gayesini belirten üç yazıdan teşekkül etmiş. Yazar san'atın konusunu beş duyu organının idrâki dışındaki sahalarda olduğunu ve «mistik çabalarla tasavvufi hayatın ve en genel olarak da san'at çalışmasının alanı»na girdiğini, san'atın kendisine has bir dünyası olduğunu, bu yüzden san'at eserinde «ilaç prospektüsleri gibi her şeyi açıkla» anlatılmasının beklenmemesini, ancak «anlatılmayanın karmaşası» karşısında «Belirsizliğin ve anlaşılmayanın da toplum gerçeğini ve değer yargıları da hepten bir yana bırakmıyan, kültür geleneğiyle az çok belirlenen bir takım sınırları» (sh: 10) olmasını söyler. «Sanatın gerçeği: İnsanı kendi benî, çevresi ve yaratıcısı önündeki durumuna bilinen sınırların ötesinde ışık tutmak çabasını sürdürdükçe anlatılmayanı kavramak ve hayatımızın anlamını belirleyip zenginleştirmek yolunda önemli yerli olacaktır.» (sh: 12) Ama «alışkanlıklarından memnun ve onlarla mutlu kişilere yapılacak bir şey yok» der Miyasoğlu. Burada sanatçının veya

KIRKBEŞ

sanatın kıymetini bilmeyenlere karşıda oldukça haşindir. «Küçük dünyalarında uyuz mutluluklarını sürdürebilirler.» (sh: 12)

San'atçı'yı: «değer getiren, getirdiği değerlerle toplumu sarsan ve daha onurlu bir yöne doğru götürmeye çalışan bir varlık» (sh: 13) olarak tavsif eder. Münekkid (eleştirmen) 'inde sanatçı kadar mesuliyeti büyüktür.» diyerek «toplumun vazgeçilmez değerlerini benimsemiş sorumluluğunu kavramış; önemliyi önemsizden ayırma yeteneğinde bir dikkat eğitiminden geçmiş» olmasını işaret eder. Aksi halde yazara göre; «Muhasebetsiz meddah» veya «zavallı yargıç» durumuna düşer.

San'atçı: «başkalarının yapamıyacağı şeyi üstlenen, içinden çıktığı toplumun şuuraltındaki oluşumu, dün-bugün çizgisindeki yarımını belirlemek yolunda, önemli bir misyonun» (sh: 20) «toplumundan başlayarak insanlığa yönelmiş bir mesajın sahibidir. Bu mesaj, ya belli bir dünya görüşüne bağlı toplum eleştirisi» veya «ahlâk anlayışıdır.» (sh: 20) «Tanzimattan bu yana sanat çevrelerinde kökü inanç temellerine dayalı bir savaş verilmektedir.» (sh: 17)

Hülasa ettiğimiz I. Bölümün bu fikirlerinden sonra «Baticılığın İki Yüzü» başlıklı II. Bölüm'e girilir.

Burada baticılığın zamanımızdaki görünüşü ele alınır. Günümüz sosyalistlerinin halktan kopuk baticılığın mahsulü olduğuna işaret ederek Marksist, hümanist sosyalist ve Osmanlıcı Sosyalist diye bölünmelere uğramış bu gurubun ilk ikisinin baticılığı halâ körü körüne devam ettirdiğini, sonuncuların ise «Sosyalist, hatta marksist metodlarla topluma ve tarihi birikime» yöneldiklerini «metafizik temeli benimsenmeyen din» in «sosyal görünüşleriyle ele alındığını bu görünüşünde batılı metodlardan farksız olduğunu» fakat «Elli yıldır kesilen sağ-sol diyalogu»nu «yeniden ve saygılı bir seviyede başlatması» bakımından sevindirici olduğunu söyler. Bu arada Kemal Tahir, Peyami Safa hakkındaki tespitleri dikkate değer hükümler verir.

«Edebiyatımızda Yerli Düşünce» yazısında: «Yerli düşüncenin gerek tirdiği titizlik» in henüz belirmediğinden şikayetle: «Baticı aydının çıkamazı bir kaderdi» ama yerli düşünceyi müdafaa ideasındaki bir takım aydınların «özü ve ağır ağır yerleşmeye başlayan batı tipi yaşama biçimini değiştirmek için en yeni batı sanat ve edebiyat biçimlerini benimsemekten geri durmamalarını» şaşırtıcı bulduğunu; «Dil ve anlatım, teknik ve hatta tavır bir yerde kişiliği olduğu kadar kimliği belirle» (sh 46) diğini; yabancılaşmış ağızla, tavırla, yerli kültürün müdafaa edilemeyeceğini belirtir.

III Bölüm «İnancı Yüklene Şiir»dir. «İnsanın günlük kaygılarını aşan duygu ve düşüncelerin en kesif biçimi saydığımız şiir, çağına ve içinde düştüğü topluma göre elbette bir takım fonksiyonlar da yüklenmiş ola-

rak çıkacaktır karşımıza.» «toplumların düşünce hayatına dikkat edilirse sanatın, saf anlamda şiirin öncülüğü göze çarpar» (sh: 51) diyerek «Eski şiirimiz divan, halk ve tekke edebiyatı türlerinde çeşitli örneklerle uzun zaman belli bir duyarlığı» yansıttığını «bu duyarlığın, medeniyetimizin temelinde yer alan islâm düşüncesinden kaynaklandığını» söyler. Bu bölümde temelden kopuşun şiirdeki görünüşlerini incelemektedir. Bu bölüm «Edebiyat Geleneği» denen IV Bölüm'ü hazırlar mahiyettedir.

IV Bölüm «Edebiyat Geleneği»dir. Önce geleneğin yeri gösterilir: «eski tâbiriyle an'âne, bir tarihi ve belli bir kültür birikimi olan toplumlarda söz konusudur. Sınırları az çok belli bir coğrafyada, din, dil ve kader birliği etmemiş, yaşadıkları olayların farkınavarmamış insan topluluklarının bir gelenek düştüramayacağı tabiidir. Gelenek kültüre ait bir kavramsa, ilkel topluluklarda görülen ve bir zaman sürdüğüne inanılan davranış bütününe görenek ve alışkanlık denmesi yanlış değildir.» (sh: 75) sonra geleneğin tarifini «Teraküm etmiş tecrübeler» olarak yapar. «Klasik kavramını, klâsizm akımı dışında, her zaman değerini koruyan, akademik kalıplarda zorlanarak meydana gelmemiş eser olarak ele aklığımızda geleneksel değerlerin evrensele açık örnekleri halinde, bize o kültürün temel değerlerini ve ölçülerini verecektir.» (sh: 78) diyen, Yazar'a göre, bugüne kadar «yenilik» adına yapılanlar: «Yaşama işgüdüsünün doğurduğu yenileşme isteği olarak her toplumun kültür tarihinde var olan değişme bizde nedense gelişme olmamış» tekamül veya evrim değil sürekli devrim ve yenilik salgını» şeklinde tarihi değerlerimizin yıkılmasına sebep olmuştur.

Kitap'a adını veren «Edebiyat Geleneği» adlı yazı asıl «Gelenek»in araştırıldığı yazıdır. Burada İslâm medeniyetine giriş devrinden Selçuklu, Osmanlıya uzanan geleneğin kuruluş safhaları izah edilir. Divan edebiyatı dediğimiz teşekkül etmiş geleneğin Arap ve İran mukallidi değil Arap ve Fars'ın benliklerini içine akıttıkları gönül medeniyetine Türklerinde katılışı olduğunu belirtir. Elbette kökünde, hepsinin inandığı bir îman, olan bu medeniyetin müşterek bir hassasiyeti olacaktı... Bu tabii benzerliklere bakılarak Divan edebiyatını mahkum etmek isteyenler aynı medeniyet içindeki kaynaşmaya akıl erdiremeyenlerdir. Batı medeniyetine girmek için her türlü mukalliliği benimseyenlerin evvelâ kendi tezalarını izah etmeleri gerekir. Bütün gönlümüzce katıldığımız ve kısaca hulasa ettiğimiz bu tespitler, ancak medeniyetin hassasiyetine batıcı tavır olmayan bir kaleminden çıkabilir. Miyasoğlu doğrusu tebrike şâyân.

Bu bölümün son yazısı: «Muallim Naci üzernie» Muallim Naci edebiyatta yabancılaşmaya karşı mukavemetin bir tarihi temel olarak ele alınır. O, R. Ekrem'le bir medeniyet kavgasını sürdürürken; bu kavga daha sonraları Âkif'le Fikret'le İman-inkâr, N. Fazıl'la Nazım Hikmet'te «ön-

ce poetik sonra da ideolojik biçimlerde ortaya çıkan ruhçu ve maddecî mücadele şeklinde devam eder.

Necip Fâzıl kitapta sık sık sözü edilen bir şair Miyasoğlu'na göre o: «korkunç kıyımların ardından insanımızın basübâdelmev'i kıyametten önce tattığı bir diriliştir.

Kitap'ın son bölümü «Ek» tir. Burada N. Fazıl'ın «Canım İstanbul şiiri'nin tahlili ve Halit Refiği'nin Ulusal Sinema Kavgası» kitabı üzerine düşüncelerini yansıtan bir yazısı yer alır.

1975 yılının ilk ayında yayınlanan 126 sahifelik bu kitap kültür hayatımız için güzel tenkit ve tespitleriyle bir kazançtır. Yazarın bazı cümleleri asıl maksadını çok dolaylı anlatması yüzünden güç çözüyor. «Dil, anlatım, teknik ve hatta tavır bir yerde kişiliği olduğu kadar kimliği de belirler» (sh: 46) diyen «Gelenek» lerimizin müdafii Miyasoğlunu ifadesine serpiştirdiği «yetkin» «zorunluk» «yetenek» «bilimsel» «etkinlik» «olgu». «Aşama» algılamak» gibi, geleneği kökünden imha gayesi güden uydurukça kelimelere karşı daha dikkatli olmasını dileriz.

DERGİLER

DIRILIŞ

Sezaî Karakoç'un sahibi ve yazışları müdürlüğünü yaptığı «Diriliş» mecmuası Ocak 1975'te 5. sayıya ulaştı. Her ay 100 sahife halinde çıkan dergi ilk çıkışından bu yana kendine mahsus havasını devam ettiriyor. Bu sayıda Sezaî Karakoç'un, Rasim Özdenören'in, Kâmil Öztürk'ün, Ebubekir Eroğlu'nun yazıları... Ayrıca Abdullah Öztemiz Hacitahıvoğlu'nun, İsmet Özel'in, Ahmet Yücel'in, Alaattin Özdenören'in, Ahmet Kot'un şiirleri, Nedim'in bir kasidesiyle hiç bir yerde yayınlanmamış ve «Nedim dini şiir yazmamıştır» hükmünü çürüten yazıma nüshadan lâtin harflerine çekilmiş bir «Na't»'ı, Nev'ide, Gazeller, tercüme şiirler, «Kuzey Afrikalı Yazarların Görünümü», «Fransada Şiirin Durumu», «Realisine Magique Hakkında» «İki İrlanda Hikayesi» gibi tercümeler; Silahdar tarihinden lâtin harflerine çekilmiş bir bölüm; yer alıyor.

«Gelecek Zamanın Karşısında III» yazısında Sezaî Karakoç: «Geleceğin diriliş neslini kahraman neslini İslâm ülkeleri çıkaracaktır» diyor. Marksizmin: dünyada oynadığı rolü şöyle izah ediyor: «Bir nevi entelektüel hastalığı gibi gelişme çağında insanı bir saplantıya götürmekte ve o sayıklama içinde durdurmaktadır. Genç insanın hem edebiyat, hem sanat, hem felsefe, hem ideoloji hem bilim, hem sosyal faaliyet heves-

lerini kolay yoldan karşılamakta ve insanın kendini aldatmasına sebep olmaktadır. İnsan en çetin engelleri aşarak büyük emek ve çabalar sonunda varacağı sonuçlara ve hedeflere bir aldanişla kolaylıkla vardıysanısına kapılmaktadır. Dine afyon diyen Marksizm, asıl kendisi, yirminci yüz yıl insanının afyonu olarak kafaları tütsülemekte, ruhları körleştirmektedir.» Bir taraftan böylesine bir tehlikeyle manuzken bir de Ortak Pazar belâsına girerek tam bir Avrupalılaşmakta karşı karşıyayız: «1974 yılında Türk insanını kendi tarihi muhtevasından soyup Ortak Pazarın istediği peşin hükümlerle donatmak için televizyon yönetiminin uyguladığı metod akılara durgunluk verecek bir başarı sağlamıştır. Demek ki beyin yıkanmasına en dayanıklı kültür olan kültürümüz bir kaç yıldan beri Avrupa'nın yaptığı çalışma ile yavaş yavaş yerinden oynatılmış, son elli yıllık batılılaşma ile geçmişle ve kültürümüzün temelleriyle olan bağlar gevşemiş nihayet pamuk ipliğiyle bağlı olan son ilişkiler de son yılların metodik ve teknik çalışmasıyla artık halıaç pamuğu gibi azalmaya başlamıştır.» Bütün bu tehlikelere, imha hareketlerine rağmen Sezai Karakoç karamsar değildir; «Geleceğin mimarisi, mazlumlara en mazlumu olan İslâm ülkelerinde İslâmın dirilişine kendini adanmış kahraman diriliş neslinin kalbinde oluşmaktadır.»

HAREKET

«Fikir ve San'atta HAREKET» mecmuası Ocak - Şubat 1975'te 110'uncu sayıya erişmiş bulunuyor. 110 sayı Türk fikir hayatında bir dergi için büyük bir rakamdır. Ve Hareket bu 110 sayısıyla kültür hayatımızda inkâr edilemeyecek hizmetler yapmıştır. Bugün ulaştığı fikir seviyeye davamızın yüz akıdır. «İslâm Sosyalizmi» gibi soğuk kelimeler veya «Hala Abdülhamide Ulu Hakan diyenler var» gibi anlamaz. Tadsız ifadeler o derginin asıl değerine bir müddet gölge düşürmüştü. Fakat bu derginin umumî havası içinde kaybolmaya mahkûm hatalardır. Mecmuacılık yanında neşrettiği eserlerin, gerek baskı tekniği, temizliği ve gerekse çarpıcılığı yönünden ayrı bir yeri vardır.

Hareketin 110'uncu sayısında mühim yazılar yer alıyor. Bir kere her sayıda «Aydın Getirdikleri» başlığı altında yapılan yorumlar oldukça muhtevall. Ahmet Debbaoğlu'nun «Nato ve Türkiye Açısından Ortadoğu Dengesi» adlı 17 sahifelik araştırma yazısı bugüne kadar çok az ele alınmış Nato konusu etrafında güzel değerlendirmeler getiriyor. Sırf komünist tehlikesi, Sovyet Rusya'nın tehdidi yüzünden girilmiş ve o blokun sempatisanları tarafından hücumu uğramış «Nato» üzerinde 3. dünya ülkelerinin lideri olma misyonunu üstünde taşıyan Türk Milletinin tarihi hürriyeti açısından bir değerlendirme yapılıyor. Bu buluş tarzı Nato'ya kar-

şı olan ve kendini «yurtsever» diye vasıflandıran insanlara gerçek yurtseverliğin ne olduğunu göstermektedir. Nato'ya karşı olmak Sovyet Bloku istemeyi gerektirmez!

«Batı Günlüğü» ise batının kokmuş taraflarını teşhire devam ediyor. «Osmanlılarda Tekke Siyaseti» «Üç tehafüt üzerine bir tahlil» devam eden araştırma yazıları. Ayrıca «Sendikalizmin Diyeti» yazısı «Diyet» filmi etrafında Türkiye'deki Sendikacılık hareketlerini bir iş sınıfının mücadelesi sonucunda kazanılmış, gibi gösteren çarpık hükme karşı çıkmaktadır. Hâlâ tarihi yanlış yorumlama, batıcı zâviye ortaya çıkan apaçık ilmî ve tarihi vesikalara rağmen devam ediyor. Mehmet Doğan bu güzel tenkidinde şöyle diyor:

«Batı'da asırlarca süren sınıflaşma, sınıf mücadelesi sendikalaşma safhaları Türk tarihi için oldukça yabancı kavramlardır. Batı'dan tamamen ayrı bir dünyanın temsilcisi olan Osmanlı Devleti'nin devlet düzeni halk ve menfaat ölçüleri insan anlayışı ile Batı Avrupa toplumlarında evrimlenen devlet düzeni, hak ve menfaat ölçüleri, insan anlayışı temelden farklıdır. Bu itibarla, İslâm Osmanlı toplumunda hak ve menfaatler devletin teksaaya sağladığı şeylerdir. Bunların sağlanmasında sadece şahsî

Ocak 1975 sayısının dikkate değer yazıları! Samiha Ayverdi'nin Doğu ve Batı San'atının Hareket Noktaları, M. Uğur Derman'ın Mâhir Hoca'dan İzler, Ekrem Hakkı Ahverdi'nin İlinde Millî Basiretin Ehemmiyeti'dir. M. Kaya Bilgegil ve F. Abdullah Tansel'in yazıları ilmî araştırma mahiyetinde.

Bizim için kaybolmuş bir dünya olan muhteşem Osmanlı Medeniyetinden sesler, kokular, renkler getiren romanlarıyla edebiyatımızın değerli kalemi, usulûpçusu Samiha Ayverdi yazısında Doğunun ve Batının sanatında görülen keskin farkları ele almış Batı «aklî» Doğu (yâni biz, Uzakdoğular değil) «ruhi temellere oturmuş iki ayrı medeniyet tablosu» Müslüman san'atı huzur ve sükûnu dile getirirken, Hristiyan san'atı kasvet ve ızdırabı terennüm etmekle tesellî ve inkişaf bulmuş, bunun için de kilise her zaman câmiden loş, karanlık ve obüs olmuştur» Hristiyan san'atındaki bu psikoloji: «Garbin kendi peygamberlerine ihânetinin pişmanlık ve acısını bir türlü unutamaması ve bu ruh hâletini de gerek resimde gerek mimarlıkta gerek mûsikide hûlâsa bütün güzel san'atler kolunda asırlar boyu tekrar» etmesinden doğmuştur. Bu ruh haletinden sıyrılışı Rönesansla mümkün olmuş. Ama! «Yüzünü maddeye çevirince yavaş yavaş tavsamış ve gide gide aşırı bir fikir ve ruh hürriyeti içine düşerek kabiliyet ifa edilen görev ve en önemlisi âdilîk kavramları rol oynar. Buna mukabil Batı toplumlarında bütün bu hakların kaynağı sınıfı statüdür. Hakim sınıflar çeşitli hak ve yetkileri istedikleri gibi dağıtırlar. Ancak bu durum, yeni bir sınıfın güçlenip dişe diş mücadele edip hak kazan-

masını gerektiriyor. Neticede sınıf mücadeleleri ihtilalleri doğuruyor. İşçi sınıfı sermayedarlara karşı mücadelesinde sendika kurma ve bunlar yoluyla sosyal haklar üzerinde patronla müzakere hakkını kazanmakla belli bir safhaya gelmiş olunmaktadır. Bu safha sınıf menfaatlerinin uzlaşması, yani koalisyonudur. Batı Avrupa'nın bir çok ülkesinde sürüp giden sosyal olgu budur.

«Türkiye yüz elli yıla varan bir süreden beri bu oluşuma varis olmak için çalışmaktadır»

«Hareket» in, bu sayısında ayrıca Avni Doğan'ın şiirleri, Mustafa Kutlu'nun «Yarınımız» adlı uzun hikâyesinin ilk bölümü ve Selim Yaşmurun «kitaplar» yazısı yer almakta. Temennimiz bu güzel mecmuanın aksamadan gecikmeden yayınlanmasıdır.

KUBBEALTI AKADEMİ MECMUASI:

Kubbealtı Cemiyetinin üç ayda bir çıkan mecmuası 4. yılına erişmiş bulunuyor. Bu sayıya 13 sayı diyebiliriz. (Ocak 1975 sayı: 1).

Kubbealtı Akademi Cemiyetinde haftada iki defa verilen seminerleri alâkayla tâkip ediliyor. Kubbealtı Mecmuası da uzun zaman aralıklarıyla yayınlanmasına rağmen belli bir seviyede yayın hayatını sürdürüyor. Medeniyet kültürümüzün zaman zaman çizgiler sunan ve bize tanıttırma-ya çalışan Kubbealtı Mecmuası Dil bahsinde uydurukçaya karşı tavizsiz bir yol takip ediyor.

Garb tefekkürü «merkezde insanı esas almış. Şark tefekkürü ise «merkezde insanı değil Allah'ı görmüştür. Şarklı için tek realite odur». Batının ve yerli temsilcileri batıcıların bütün barbarlıklarıyla ortadan kaldırmak istedikleri medeniyetimizin hem bizi hem de batıyı kurtaracak hüviyetiyle söyleyecek sözü vardır: «Beşeriyetin yeni bir Rönesansla dertlerinin yaralarını, ıztıraplarının onulabilmesi ve kaybetmiş olduğu iç âsâsiyişni ve manevî değerlerini geri alabilmesi için, şarktan öğreneceği sırlara baş çevirmemesi lâzımdır» (s. 11)

Uğur Derman «Mahir Hoca'dan İzler» yazısıyla hocanın çeşitli yönlerini tanıtıyor. Akif Muhibbî, Osmanlılar neslinin son temsilcilerinden Mahir Hoca için böyle bir yazı gerçek bir kadirşinaslık örneği. Yazının sonunda Akif'ten Mahir Hoca'ya yazılmış mektupların bir kaç tanesi neşrediliyor. Edebiyat tarihçilerine yeni vesikalar kazandırıyor.

Ekrem Hakkı Ayverdi'nin «İlimde Milli Basiretin Ehemmiyeti» yazısı da oldukça mühim. «Bir milletin san'atı, kültürü üzerinde ilmi tedkikler yapılırken millî irfan hazinelerinden şevk alan kalp gözünün bütün uyanıklığı ile açık tutulması» gibi bir hükümle yazıya giren ve Osmanlı mi-

marîsi üzerine söylenen yazılar, yalan ve iftîraları mûmin basiretiyle ortaya seren Ekrem Ayverdi'nin yazısı şöyle bitiyor: «Mesrep itibariyle karsız bazıları ilmin menbaı şüpheğir, derler. Oysa ki asıl kaynağı imanđır.»

YENİ SANAT :

Ocak 1975 sayısında Mustafa Miyasoğlu'nun, Mustafa Özer'in, Memduh Cumhuri'un şiirleri; Nezihi Ferhun'un Erzincanlı Salih Baba üzerine bir tanıtma yazısı ve şiirlerinden örnekler; Sedat Umran'ın Fenomenoloji yöntemi üzerine bir tercümesi; Osman Yalnız'ın Durali Yılmaz'ın, Galip Boztoprak'ın kitap tanıtmaları; Hüseyin Bayraktar'ın «Panik» hikâyesi; Durali Yılmaz'ın Necip Fazıl'ın hikâyeleri üzerine bir yazısı; Muallim Naci'den bir nesir örneği ve Muallim Naci'nin bestelenmiş şiirlerinden örnekler; yer alıyor.

Nezihi Ferhun'un Erzincanlı Salih Baba üzerine incelemesi ile Durali Yılmaz'ın N. Fazıl'ın hikâyeleri üzerine yazısı dikkate değer.

DAĐITIM

SER-DA

SERĐİ DAĐITIM TEŞKİLÂTI

Beyazsaray,44
Beyazıt..İST

GÖNÜL VERENLERE CEVAPLAR

Hikmet Okuyan :

Türkün ordusuna saldıranlar var
Gençliği ortadan kaldıranlar var
Yavruyu yuvada öldürenler var

Şiirin beğendiğimiz mısraları...
Söyliyeceğiniz çok şey olabilir, fakat bunları şiiri çok uzatarak değil, öze inerek, musiki, kafiye ve mısra değişikliğine dikkat ederek gerçekleştirebilirsiniz. Yeni çalışmalarınızı bekliyoruz.

Gönülden selâmlar...

Seyfettin Keskinoglu — Kırklareli

MİLLÎ GENÇLİĞE

«Geçmişim geleceğim
Ümidim sevincim
Seninle övündüm
Seninle övüneceğim
Seninle yüzüm gelecek
Seninle vardım
Seninle varım
Seninle varlığım
Devam edecek

Varlığı korumak, yükseltmek için çalışıyoruz.

Siz yanımızda oldukça bu umudumuz artacak, yüzümüz gelecek, varlığımız devam edecek, ta sonsuza kadar.

Selâm, saygı, hürmet, teşekkür.

İbrahim Solmaz — Ankara

Mektubunuz ve şiiriniz için teşekkürler. «Dergâha gel» isimli şi-

irinizde çok güzel mısralar var. Fakat çok uzun yazmışsınız. Fazla şiir okuyunuz. Yeni şiir ve hikâye çalışmalarınızı bekleriz. Selâmlar.

Hüzeyfa Şanlı — Posof

«İstanbul'a giderken», daha öz, «örtmek mi açmak mı?» yı daha fazla araştırarak yazınız. Zaman değişmesi bazı hükümleri değiştirmez. Çalışmalarınız umut vericidir. Yenilerini bekleriz. Selâmlar.

Kasım İşlekel — İst.

Bütün şiirlenizin mısraları bir veya iki kelimedenden. Sebebi? «Nereye» şiirinde şiir havasına girmişsiniz. Kafiyeleriniz çok güzel, daha öz yazmaya çalışınız. Yeni çalışmalarınızı beklerken, selâmlar.

Ali Büyükduman — Afyon

Tekrar teşekkürler. İlginize lâyık olmaya çalışıyoruz. İnşallah daha büyük muvaffakiyetlere. Gönülden saygı, selâm ve hürmetler.

İ. Musa İpek — Derince

Biraz daha gayret edin, fazla şiir okuyun muvaffak olacaksınız. Duyularınız güzel, şiirinize musiki katınız. Kafiyeleleri daha az dikkatli seçiniz.

Beklemekle bir şey geçmez eline
Sen bakmak son kimse bakmaz
haline

diyorsunuz. Beklemeyeceğiz, çalışacağız. Kendi yağımızla kavru olarak muvaffak olacağız. Yeni çalışmalarınızı bekliyoruz. Selâm ve sevgiler.

AZOT SANAYİİ T.A.Ş.

SERMAYESİ :900.000.000.. TL.

- AZOTLU, FOSFATLI KİMYEVİ GÜBRELERİ İLE MÜSTAHSİLİN;
- DERİŞİK NİTRİK ASİT - TEKNİK AMONYUM NİTRAT - MAYI AMONYAK - AZOT GAZI - OKSİJEN GAZI İLE TÜRK SANAYİCİSİNİN EMRİNDE VE HİZMETİNDEDİR.

ÜRETTİĞİMİZ KİMYEVİ GÜBRELER : —

- AMONYUM NİTRAT GÜBRESİ (% 20,5 N) 50.000 TON/YIL % 50 NH₄ + % 50 NO₂ (N₂) LU NEM % 05
- AMONYUM NİTRAT GÜBRESİ (% 25,2% 26,2 N) 332.500 TON/YIL % 50 NH₄ + % 50 NO₂ (N₂) LU, NEM % 04
- AMONYUM SÜLFAT GÜBRESİ (% 21 N) 60.000 TON/YIL NEM % 05, H₂SO₄ AZAMI % 003
- TRİPLSÜPERFOSFAT GÜBRESİ (TOTAL P₂O₅ % 46,647) 220.000 TON/YIL SUDA ÇÖZÜNÜR P₂O₅ % 43,544, SERBEST H₃PO₄ % 3,545 NEM % 35
- DİAMONYUM FOSFAT GÜBRESİ (13,460) 220.000 TON/YIL TOTAL P₂O₅ ASGARI % 46, SUDA ÇÖZÜNÜR P₂O₅ % 42,3, % 13 (N₂) LU
- NORMAL SÜPERFOSFAT GÜBRESİ 220.000 TON/YIL TOTAL P₂O₅ ASGARI % 18, SUDA ÇÖZÜNÜR P₂O₅ ASGARI % 17,5

DİĞER MAMÜLLERİMİZ :

- DERİŞİK NİTRİK ASİT 6.000 TON/YIL, ASGARI % 92 HNO₃, N₂O₄ AZAMI % 05
- TEKNİK AMONYUM NİTRAT 15.000 TON/YIL, KRİSTAL VE GRANÜL % 34,7 N, % 02 NEM, CI AZAMI % 0002, FE⁺⁺⁺, FE⁺⁺ Eser Halde
- MAYI AMONYAK 1.000 TON/YIL, % 99,8 NH₃, NEM % 02
- AZOT GAZI % 99,992 SAFİYETTE (TALEBE GÖRE)
- OKSİJEN GAZI % 96-98 SAFİYETTEDİR. (TALEBE GÖRE)

AZOT SANAYİİ KÜTAHYA, SAMSUN, ELAZIĞ İŞLETMELERİ İLE YURT KALKINMASINDA TÜRK ÇİFTÇİSİNİN VE TÜRK SANAYİCİSİNİN EMRİNDE VE HİZMETİNDEDİR.

ADRESLER :

- ★ AZOT GENEL MÜDÜRLÜK - ANKARA - TEL: 18 41 50
- ★ AZOT İŞLETMELERİ MÜDÜRLÜĞÜ - KÜTAHYA - TEL: 1977
- ★ AZOT FABRİKASI - SAMSUN - TEL: 6100
- ★ AZOT SANAYİİ SÜPERFOSFAT FABRİKASI - ELAZIĞ - TEL: 1787

TEFRİKA:

Bâbiâli: Türkiye'de uzun yıllar, inandığı mukaddes dâvasının çilesini çekerek mücadelesini yürüten Necip Fazıl Kısakürek, hayatını (hâtıralarını) Millî Gazete'de tefrika etmeye başladı. Bu hâtıralar genç nesiller tarafından mutlaka okunmalıdır. Bu tefrika yalnız hâtıra değil, bir kimsenin —Nerden Nereye— geldiğini gösteren hayat çizgisidir.

— Kubbe Altı Cemiyetinde 7 ve 14 martta Cemil Meriç tarafından Türk İntelijansı mevzulu konferans verecektir. Cemiyetin seminer çalışmaları da devam etmektedir.

— M.T.T.B. Merkez Orta Öğretim Komitesi tarafından aylık olarak yayınlanan «ÇATI» Gazetesinin ikinci sayısı çıktı. Bütün Orta Öğrenim gençliğinin zevkle ve heyecanla okuyacağı bir gazete. Bütün bayilerde bulabilirsiniz. Ayrıca Orta Öğrenim Komitesi haftalık seminerlerini başarıyla sürdürmektedir.

— ÇANAKKALE ZAFERİ'nin yıldönümü münasebetiyle MTTB İzmir temsilciliği bir anma günü tertiplemiştir. Ayrıca İzmir teşkilâtı bir de haber bülteni yayınlamaya başlamıştır.

TEŞKİLÂT BAŞKANLARI TOPLANTISI YAPILACAK

M.T.T.B. kuruluş yıldönümü münasebetiyle yapılan teşkilât başkanları toplantısının ikincisi 28 Mart Cumartesi günü yapılacaktır.

— DENEME İMTİHANI YAPILACAK

Türkiye sathına 50 şubeyle yayılmış bulunan M.T.T.B., geçen yıl olduğu gibi, teşkilâtı bulunduğu illerde bu yıl da üniversiteye giriş deneme imtihanı yapacaktır. İmtihan Neticeleri imtihana katılan adaylara merkezî girişte olduğu gibi elektronik beyinle değerlendirilecek ve puan kartlarıyla bildirilecektir.

KONFERANS

M.T.T.B. temsilciliği bulunan Trabzon, Gümüşhane, Giresun, Tokat, Sivas, Boyabat ve Erzincan'da konferanslar tertip etmiştir. Konferansları As. Dr. Erman Tuncer vermiş, Günümüzün meseleleri adlı konferanslar büyük ilgi görmüştür.

— PİYES OYNANDI

Ali Nor'ın yazdığı Muhtar Kafası adlı Piyas, M.T.T.B. İzmit temsilciliği ve İmam Hatip Mezunları Cemiyeti tarafından ortaklaşa olarak düzenlenerek oynatılmıştır. Piyas büyük ilgi görmüş, Beyaz Leke Tiyatrosu, bir çok vilâyetlere temsil için çağırılmıştır.

Ö Z Ü R

Hareket başlıklı yazının ellinci sayfadaki devamına 3. paragraftan sonra Kubbe Altı Akademi mecmuasının yazısı karışmıştır. Bu paragraf Kubbe Altı Akademi mecmuası başlıklı yazının 3. paragrafına girmesi lazım. Elimizde olmayan sebeplerden meydana gelen hatadan dolayı okuyucularımızdan özür dileriz.

ÜNİVERSİTEYE GİRECEKLER!

Artık kursa gitmenize lüzum kalmadı

fen test Test Dergisi Çıkıyor.

- * BÜTÜN DERSLER
- * TEST TEKNİĞİNE UYGUN
- * BOL TEST TATBİKATLI
- * YÜKSEK ÖĞRENİM HAKKINDA BİLGİ
- * YETENEK TESTLERİ
- * BUGÜNE KADAR SORULAN SORULAR
- * VE CEVAPLARI

FEN TEST M.T.T.B. Yayınıdır.

YILLI TÜRK TALEBE BİRLİĞİ

**üniversiteye
hazırlama**

4 NİSAN-25 NİSAN